Analiza kartičnog poslovanja u Republici Hrvatskoj

Mihaljević, Stela

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:939267

Rights / Prava: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economcs & Business Zagreb

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij "Poslovna ekonomija"

ANALIZA KARTIČNOG POSLOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Stela Mihaljević

Zagreb, rujan, 2022.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij "Poslovna ekonomija"

ANALIZA KARTIČNOG POSLOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

ANALYSIS OF CARD BUSINESS IN REPUBLIC OF CROATIA

Završni rad

Stela Mihaljević, 0067560134

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ana Ivanišević Hernaus

Zagreb, rujan 2022.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zagreb, 23.rujna 2022.
(mjesto i datum)

(vlastoručni potpis studenta)

Sadržaj

1. UVOD 1
1.1. Predmet i cilj rada 1
1.2. Metode istraživanja i izvori podataka 1
1.3. Struktura i sadržaj rada 1
2. BANKOVNI SUSTAV I PLATNI PROMET 2
2.1. Financijski sustav 2
2.2. Banka 5
2.3. Platni promet 8
3. RAZVOJ I VRSTE PLATNIH KARTICA 13
3.1. Razvoj platnih kartica 13
3.2. Kartične platne sheme 15
3.3. Vrste platnih kartica 16
4. KARTIČNO POSLOVANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ 19
4.1. Analiza trendova u kartičnom poslovanju 19
4.2. Primjeri platnih kartica ovisno o banki izdavaču 38
4.3. Zloupotreba i prijevare u kartičnom poslovanju 45
4.3.1. Pregled kriminalnih tehnika 46
5.3.2. Zaštitne tehnike protiv krađe kartica 48
5. ZAKLJUČAK 51
LITERATURA 52
POPIS TABLICA 56
POPIS SLIKA 58
POPIS GRAFIKONA 59
ŽIVOTOPIS 60

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet rada su platne kartice i njihova podjela te kartične transakcije i njihove vrste. Cilj ovog rada je analizirati kartično poslovanje u Republici Hrvatskoj. Kartično poslovanja koje će biti analizirano podijeljeno je na nacionalne i međunarodne kartične platne transakcije i na prihvat platnih transakcija izvršenih platnim karticama preko prihvatnih uređaja.

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka

Metoda istraživanja koja se koristila u ovom radu je mješovita ili kombinirana metoda, a korištene znanstvene metode su: analiza, sinteza, deskriptivna, klasifikacija, komparacija, statistička, indukcija i dedukcija te povijesna metoda. Izvori podataka prikupljeni su sekundarno što znači da su prikupljeni iz dostupnih izvora. Kako bi se osigurala točnost podataka, prilikom odabira izvora pazilo se na pouzdanost samog izvora, te su podaci prikupljeni iz različitih stručnih knjiga, raznih zakona, te provjerenih internetskih stranica.

1.3. Struktura i sadržaj rada

Završni rad sastoji se od pet poglavlja. Prvo poglavlje odnosi se na uvod i u njemu je opisana metodologija rada koja objašnjava predmet i cilj rada, metode istraživanja koje su se koristile prilikom izrade rada, izvore podataka koji su se koristili u radu, te struktura i sadržaj rada. Središnji dio rada sastoji se od tri poglavlja i devet potpoglavlja. Prvo poglavlje središnjeg dijela rada naziva se bankovni sustav i platni promet, a u njemu je objašnjen financijski sustav i platni promet. Razvoj i vrste platnih kartica naziv je drugog poglavlja središnjeg dijela i u njemu je pisano o povijesnom razvoju platnih kartica, te su navedene i objašnjenje sve vrste platnih kartica. U posljednjem, odnosno trećem poglavlju središnjeg dijela ovog rada analizirani su trendovi u kartičnom plaćanju u Republici Hrvatskoj i obrađene su vrste prijevara. Peto poglavlje odnosi se na zaključak u kojemu su istaknute bitne informacije.

2. BANKOVNI SUSTAV I PLATNI PROMET

2.1. Financijski sustav

„Financijski sustav ukupnost je nositelja ponude i potražnje novčanih sredstava, primjenjivanih financijskih instrumenata u kojima su utjelovljena novčana potraživanja, raznolikih financijskih institucija, tokova kolanja novčanih sredstava i financijskih tehnika koji, objedinjeni pravnim normama i regulacijom, omogućavaju trgovanje novcem i novčanim viškovima, određujući pri tom cijene financijskih proizvoda – u prvom redu kamatne stope i prinose i utječu na očekivanja o financijskim i ekonomskim kretanjima u budućnosti.“[1] Za financijski sustav postoje različiti sinonimi, a jedan od njih je financijsko tržište. Financijsko tržište uži je pojam od financijskog sustava.

Dvije su osnovne zadaće financijskog sustava, a to su: transferna i alokativna. Transferna funkcija je funkcija koja se tiče mobilizacije novčanih sredstava. Novčana sredstva se prenose od osoba koje štede svoj novac prema osobama koje novac produktivno ulažu ili im treba za potrošnju. Alokativna funkcija usmjerava novac u investicijske projekte koji su najprofitabilniji. Osim ove dvije osnove zadaće, postoje mnoge druge funkcije financijskog sustava koje su veoma važne, a one su: štedna funkcija, funkcija likvidnosti, kreditna funkcija, funkcija plaćanja, gospodarsko-politička funkcija, preuzimanje i upravljanje rizicima iz realnog sektora, funkcija očuvanja kupovne moći, funkcija ovlaštenog nadzornika i međugeneracijski prijenos štednje.

Financijska tržišta, financijske institucije i financijski instrumenti predstavljaju okosnicu i mehanizam djelovanja financijskog sustava, ali i cjelokupne nacionalne ekonomije. Financijski sustav povezan je sa nacionalnom ekonomijom odnosno utječe na njezino stanje u kretanje. Ukoliko je financijski sektor razvijeniji i nacionalna ekonomija više raste zbog djelotvornijeg gospodarstva isto tako ako postoje poremećaji u financijskom sustavu to se brzo reflektira na gospodarstvo, a samim tim i na ekonomiju. Zato se kaže da je financijski sustav srce gospodarstva to jest njegov najvažniji dio. Ne postoji univerzalni financijski sustav, te svaka

[1] Leko, V., Stojanović, A., Financijske institucije i tržišta, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2018.

zemlja ima svoj jedinstveni financijski sustav. Razlog tome krije se u zakonodavnim, kulturološkim i vjerskim razlikama između država.

Financijske sustave moguće je podijeliti na ili tržišno ili bankovno orijentirane. Tržišno orijentirani financijski sustav je financijski sustav Sjedinjenih Američkih Država, Kanade i djelomično Velike Britanija. Još ga nazivamo angloameričkim financijskim sustavom. Tržišno orijentirane financijske sustave karakteriziraju razvijeno tržište kapitale i razvijeni nebankovni posrednici. Prednosti tržišno orijentiranog financijskog sustava su: brži transfer kapitala, veća mogućnost zarade za preuzeti rizik, financiranje projekata koji su rizičniji, lakše restrukturiranje portfelja. Nedostaci tržišno orijentiranog sustava su: promjenjivost i nesigurnost tržišta i rizik povrata uloženih sredstava. Bankocentričnim ili bankovno utemeljenim sustavima prevladavaju banke čiji su najvažniji instrumenti ulaganja bankovni depoziti. Uz banke, razvijene su i osiguravajuće i štedne depozitne institucije. Uspoređujući ovaj dva financijska sustava moguće je vidjeti da je u bankocentričnom sustavu važnost bankovnih depozita i kredita puno veća nego u tržišno orijentiranom sustavu. Prednosti bankocentričnog fiancijskog sustava su: stabilnost izvora financiranja i sigurnost povrata uloženih sredstava. Nedostatak ovog financijskog sustava je snažna povezanost banaka i poduzeća zbog problema sa birokratizacijom. Hrvatski financijski sustav je bankocentričan.

„Tržište se uobičajeno definira kao mjesto susretanja ponude i potražnje.“[2] „Svako financijsko tržište ovisi djelomično ili u potpunosti o financijskoj instituciji, dakle financijske institucije imaju posebnu ulogu u funkcioniranju financijskih tržišta.“[3] „Financijska tržišta su mjesta, osobe, instrumenti, tehnike i tokovi koji omogućavaju razmjenu novčanih viškova i manjkova tj. novca, kapitala i deviza.“[4] U užem smislu financijsko tržište je tržište vrijednosnih papira.

Financijsko tržište moguće je podijeliti i prema izlasku vrijednosni papira. Ovisno o tome pojavljuju li se vrijednosni papiri prvi puta ili se njima već trguje financijsko tržište moguće je podijeliti na primarno i sekundarno. Primarno ili emisijsko tržište je tržište na kojem su prvi puta izdani vrijednosni papiri. Razlog izlaska na primarno tržište je prikupljanje novih, dodatnih izvora novčanih sredstava koji će poslužiti za financiranje poslovanja i ekspanziju poduzeća. Nova, dodatna novčana sredstva mogu se prikupiti putem emisije obveznica ili dionica. Ključni akteri primarnog tržišta su investicijske banke. Sekundarno tržište ili još nazvano tržište "iz ruke u ruku" je tržište na kojem se trguje već izdanim vrijednosnim papirima. Ovim putem se

[2] Orsag, S. (2015) Poslovne financije, Avantis, HUFA
[3] Saunders, A., Cornett, M.M., (2006.), Financijska tržišta i institucije, Masmedia
[4] Leko, V. (1998.), Rječnik bankarstva, Masmedia, Zagreb

također prikupljaju dodatna novčana sredstva kojima se održava likvidnost te se mijenja struktura vlasnika poduzeća. Trgovati se može putem burze vrijednosnica ili OTC tržištem. Burza je organizirano i strogo formalizirano mjesto trgovanja vrijednosnim papirima. S obzirom na stroga pravila na burzama se u pravilu uvrštavaju vrijednosni papiri velikih poznatih dioničkih društava, a njima trguju samo ovlašteni *broker*-i. Tržište preko šaltera ili OTC (*over-the-counter*) tržište je dogovoreno, organizirano i decentralizirano tržište vrijednosnih papira. Ova vrsta tržišta je *dealer*-sko tržište. Najpoznatije organizirano OTP tržište je NASDAQ (*Association of Securities Dealers Automated Quotations*) tržište u Sjedinjenim Američkim Državama.

Financijsko tržište još je moguće podijeliti na: tržište kapitala, tržište novca i devizno tržište. Instrumentima koji dospijevaju kratkoročno do godinu dana trguje se na novčanom tržište, a to su kratkoročni vrijednosni papiri, viškovi novčanih sredstava između banaka itd. Instrumenti koji dospijevaju dulje od godinu dana su dugoročni i to su na primjer obveznice ili dionice i njima se trguje na tržištu kapitala.

„Tržište kapitala je dio financijskog tržišta, a obuhvaća trgovinu financijskim instrumentima na uređenom tržištu i izvan njega.“[5] Na tržištu kapitala trguje se instrumentima koji imaju rok dospijeća dulji od godinu dana. „Tržište kapitala je financijsko tržište na kojem se trguje dugoročnim dužničkim i vlasničkim instrumentima.“[6] Instrumenti tržišta kapitala su: korporacijske obveznice, državne obveznice i obveznice lokalnih vlasti, hipotekarne obveznice i note, obične i preferencijalne dionice, dugoročni krediti banaka, izvedeni financijski instrumenti. Tržište kapitala obuhvaća i primano i sekundarno tržište. Sudionike tržišta kapitala moguće je razvrstati u tri skupine, a to su: investitori, špekulanti i arbitražeri.

„Tržišta novca potoje radi prijenos sredstava pojrdinaca, korporacija i jedinica vlasti s kratkoročnim viškom sredstava (dobavljači sredstava) ekonomskim subjektima s kratkoročnom potrebom za sredstvima (korisnici sredstava).“[7] Novčano tržište dijelimo na: tržište novca i tržište kratkoročnih vrijednosnih papira. Instrumenti novčanog tržišta su: trezorski zapisi, novčani viškovi banaka, repo sporazumi, certifikati o depozitu, komercijani zapisi, bankovni akcepti i euro depoziti. Posrednici na tržištu novca su: komercijalne banke i novčani fondovi.

[5] HANFA (b.d.), Što je tržište kapitala?, preuzeto 19.rujna 2022. s https://hanfa.hr/getfile/39373/%C5%A0to%20je%20tr%C5%BEi%C5%A1te%20kapitala.pdf
[6] Miskhin, F.S., Eakins, S.G. (2005.), Financijska tržišta i institucije, MATE
[7] Saunders, A., Cornett, M.M., (2006.), Financijska tržišta i institucije, Masmedia

„Devizno tržište je tržište na kojima se obavljaju transakcije novčanog toka od prodaje proizvoda ili aktive denominirane u stranoj valuti.“[8] Devizno tržište nije organizirano i centralizirano tržište, a služi kako bi se financijska sredstva prenijela iz jedne valute u drugu za opskrbu sudionika stranim sredstvima za plaćanje. Konverzija iz jedne u drugu valutu odvija se na deviznom tržištu. Devizno tržište određuje devizni tečaj. Sudionici deviznog tržišta su: velike poslovne banke, *broker*-i i *dealer*-i specijalizirani za trgovinu devizama, multinacionalne kompanije i središnje banke.

2.2. Banka

Pojam banka poznat je svima, no vrlo ju je teško precizno definirati i zato ne postoji općeprihvaćena definicija banke te je zbog toga moguće pronaći mnogo definicija. Najpreciznij definiciju banke dao je američki Zakon o bankovnim holding kompanijama (1956. i 1970.) koji banku definira kao instituciju koja prima depozite po viđenju i istovremeno odobrava poslovne kredite. Tri ključne karakteristike banke koje se mogu iščitati iz ove definicije su:

„1. Banka je institucija koja prima novčane depozite od najšire javnosti

2. Najvažniji aktivni posao banaka je odobravanje kredita

3. Banke su institucije platnog prometa“[9]

Banka je jedina institucija, tijelo ili osoba koja smije primati novčane depozite od najšire javnosti te ju to razlikuje od ostalih financijskih institucija. Banka je institucija koja neprestano odobrava kredite, no nije jedina pa se ju to ne razlikuje od drugih financijskih institucija. No, bez obzira na to, odobravanje kredita kao njezina osnovna djelatnost, jedna je od njene tri ključne karakteristike. U obliku kredita plasira sredstva prikupljena primanjem depozita. Banke imaju privilegiju vođenja transakcijskih računa preko kojih se vrše prijenosi depozitnog novca, a kako je današnji platni promet pretežno bezgotovinski to ju čini kao instituciju platnog prometa.

[8] Saunders, A., Cornett, M.M., (2006.), Financijska tržišta i institucije, Masmedia
[9] Leko, V., Stojanović, A., Financijske institucije i tržišta, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2018.

Bankovne poslove moguće je podijeliti prema tri vrste načela: bilančno-analitičko načelo, načelo ročnosti i načelo funkcionalnosti.

Bilanca je godišnji financijski izvještaj koji pokazuje stanje imovine, obveza i kapitala na određeni dan odnosno ona pokazuje financijski položaj poduzeća na određeni dan. Bankovne poslove prema bilančnom - analitičkom načelu dijelimo na: aktivne, pasivne i neutralne, a aktivne i pasivne na kratkoročne i dugoročne.

„Aktivni bankovni poslovi po kriteriju funkcionalnosti kreditni su poslovi banaka, koji se sa stanovišta njene bilance javljaju kao plasmani njene bilance javljaju kao plasmani u njenoj aktivi. U tim poslovima banka je vjerovnik, a korisnik kredita dužnik od kojeg ona naplaćuje kamate.“[10] Aktivni kratkoročni bankovni poslovi su: Kontokorentni kredit, eskontni - diskontni, lombardni kredit, rambursni kredit, akceptni kredit, avalni kredit. Aktivni dugoročni su: hipotekarni, investicijski - razvojni, potrošački – konzumni.

„Pasivnim poslovima banke mobiliziraju se novčana sredstva koja se evidentiraju u njihovoj bilanci i predstavljaju dug, tj. obvezu banke.“[11] Pasivni kratkoročni bankovni poslovi su: emisija novca, depoziti po viđenju, zaduživanje kod drugih banaka, blagajnički zapisi i druge zadužnice, eskontiranje vlastitih mjenica. Pasivni dugoročni su: emisija dionica, oročeni depoziti, dugoročni depoziti države, javnih ustanova i institucija, izdavanje obveznica, dugoročni ino krediti.

Kapital je za banku izrazito važan, a razlog tome je što on predstavlja trajni izvor sredstava. Kroz kapital banka stiče kvalitetan izvor sredstava i rezervu, ali i sigurnost budući da će iz kapitala morati financirati gubitke. Vlasnička glavnica sastoji se od dioničkog kapitala, zadržane dobiti i dobiti tekućeg razdoblja.

„Uslužnim (neutralnim, posredničkim) poslovima banke pružaju usluge svojim komitentima i za to naplaćuju proviziji prema tarifi naknada za usluge. U uslužnim bankovnim poslovima banka nema ulogu ni dužnika ni vjerovnika.“[12]
Neutralni bankovni poslovi su: depo poslovi, platni promet, kupnja i prodaja vlasničkih papira, deviza, valuta i dragocjenih kovina za tuđi račun.

[10] Leko, V. (1998.), Rječnik bankarstva, Masmedia, Zagreb
[11] Leko, V., Stojanović, A., Financijske institucije i tržišta, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2018.
[12] Leko, V., Stojanović, A., Financijske institucije i tržišta, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2018.

Prema načelu ročnosti bankovne poslove moguće je podijeliti na kratkoročne i dugoročne. Kratkoročni poslovni su poslovi sa rokom dospijeća do godine dana dok su dugoročni oni kod kojih je dospijeće preko godine dana.

Prema načelu funkcionalnosti postoje razlike ovisno o funkciji i ekonomskoj svrsi poslova, pa tako postoje poslovi pribavljanja sredstava, kreditni poslovi, uslužni poslovi, poslovi posredovanja koje banka radi za druge i vlastiti poslovi koje radi u svoje ime i za vlastiti račun, te različiti administrativni poslovi.

Središnje banke posluju sa poslovnim bankama, a poslovne banke su direktan kanal koji provodi monetarnu politiku, količinu novca i slično. Poslovna banka najvažnija je institucija financijskog posredovanja. Važne su i u tržišnocentričnom i u bankocentričnom financijskom sustavu, premda u tržišnocentričnom nije dominantna institucija ipak je ključna institucija. Banke su u pravilu privatne institucije koje osnivaju osobe koje imaju dovoljno raspoloživog kapitala kojim dalje financiraju osobe sa nedovoljno raspoloživog kapitala. Cilj zbog kojeg privatne osobe osnivaju banke je profit. Banka je i institucija od javnog interesa, a razlog leži u tome što stabilnost bankovnog sustava uvjetuje stabilnosti države, a to uvjetuje normalno funkcioniranje gospodarstva. Same banke zapravo imaju malo svog novca, a većim dijelom upravljaju tuđim novcem zato je i važna njihova stabilnost. Danas su poslovne banke zapravo sličnije univerzalnim bankama ili bankama potpune usluge jer u jednoj banci korisnik može obaviti sve bankovne i financijske usluge.

Središnja banka još se naziva i centralna ili emisijska, a predstavlja banku bankama. U svakoj suvremenoj državni ona je najvažnija monetarna institucija i vrhovna novčana vlast. Važno je naglasiti kako središnja banka nije poslovna banka i u njoj građani ne mogu otvoriti račun ili ugovoriti kredi, te kako ne posluje radi sjecanja dobiti, a razlog tome je što je ona javna institucija. Središnja banka nadzire to jest kontrolira rad ostalih banaka i bankovnog sustava. Osnovna zadaća joj je održavanje stabilnosti cijena, a dužne su kroz provođenje monetarne politike održavati prihvatljive stope inflacije.

Europska središnja banka (ESB) je središnja banka svih država članica Europske unije u kojima je euro službena valuta. Europska središnja banka dužna je provoditi monetarnu politiku u Europodručju. Glavna zadaća joj je održavati stabilnost cijena i zaštititi vrijednost eura, a osim ove glavne zadaće još pazi na stabilnost financijskog sustava i proizvodi euronovčanice.[13]

[13] EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA, (b.d.), O Europskoj središnjoj banci, preuzeto s https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.hr.html

Središnja banka Republike Hrvatske naziva se Hrvatska narodna banka (HNB), a kao i ostalim središnjim bankama glavnim cilj joj je održavanje stabilnosti cijena. Dio je Europskog sustava središnjih banaka. Hrvatska narodna banka vodi monetarnu politiku, izdaje hrvatski novac (hrvatska kuna), regulira i nadzire platnih sustav Republike Hrvatske, uređuje i nadzire bankovno poslovanje, te izdaje i oduzima odobrenja za rad bankama. Neovisna je i samostalna, a izvješće o svom radu dužna je podnositi Hrvatskom saboru.[14]

2.3. Platni promet

„Platni promet obuhvaća sva plaćanja između pravnih i fizičkih osoba radi podmirenja novčanih dugova, odnosno naplate novčanih potraživanja.“[15] Gospodarski sustav svake države sastoji se od platnog prometa. Temeljna mu je zadaća osigurati sigurnu i učinkovitu upotrebu novca kao sredstva plaćanja i izvršavanje bezgotovinskih platnih transakcija prenošenjem sredstava od platitelja prema primatelju, odnosno od osobe koja vrši transakciju prema osobi koja ju prima. Platni promet Republike Hrvatske reguliran je različitim zakonima, a neki od njih su: Zakon o platnom prometu, Zakon o elektroničkom novcu, Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa, Zakon o konačnosti namire u platnim sustavima i sustavima za namiru financijskih instrumenata, Zakon o deviznom poslovanju i različitim propisima Europske unije. S obzirom na članstvo u Europskoj uniji, Republika Hrvatska dužna je svoje zakone i propise prilagoditi prema zakonima i propisima Europske unije. U platnom prometu sudionik može biti:

- pružatelj platnih usluga
- upravitelj toga platnog sustava
- drugi platni sustav
- druga osoba u skladu s pravilima rada toga platnog sustava

„Platni sustav jest sustav za prijenos novčanih sredstava s formalnim i standardiziranim postupcima i zajedničkim pravilima standardiziranim postupcima i zajedničkim pravilima za obradu, obračun i/ili namiru platnih transakcija.“[16]

[14] Hrvatska narodna banka, (2015.), Uloga, preuzeto s https://www.hnb.hr/o-nama/funkcije-i-struktura/uloga
[15] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M, Platni promet, 2017.
[16] FINA (b.d.), Platni sustav, preuzeto s https://www.fina.hr/platni-sustavi

SEPA je jedinstveno područje gdje se plaćanja vrše u eurima i prema jednakim uvjetima i pravilima bilo u zemlji ili inozemstvu. Cilj SEPE je uspostaviti jedinstven platni sustav. U cijeloj Eurozoni Područje SEPA-e čine trideset četiri države članice Europske unije te države: Island, Norveška, Švicarska, Lihtenštajn, Monako i San Marino. SEPA platni instrumenti su kreditni transferi i izravno terećenje. Kreditni transferi su sva nacionalna i međunarodna plaćanja koja na teret svog računa inicira platitelj u korist primatelja. Izravno terećenje je platna usluga koju inicira primatelj plaćanja, a na temelju koje se, uz suglasnost platitelja, izravno tereti platiteljev račun za plaćanje.

„Platni sustav u Republici Hrvatskoj jest platni sustav čiji je barem jedan sudionik pružatelj platnih usluga koji je odobrenje za pružanje platnih usluga dobio od Hrvatske narodne banke i čiji je upravitelj osoba koja ispunjava uvjete propisane Zakonom o platnom prometu.“[17] Platni sustavi koji su u nadležnosti Hrvatske narodne banke su:

- Hrvatski sustav velikih plaćanja
- Nacionalni klirinški sustav
- NKS Inst
- EuroNKS
- TARGET2-HR

Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP) je međubankovni platni sustav čiji je upravitelj i vlasnik Hrvatska narodna banka, a koji je započeo je s radom „1999. godine.[18] Platne transakcije između sudionika se namiruju u kuna, te u realnom vremenu na bruto načelu. S obzirom da se transakcije namiruju u realnom vremenu odnosno u trenutku zaprimanja naloga i na bruto načelu tj. pojedinačno nalog po nalog do visine pokrića na računima za namiru sudionika sustava hrvatski sustav velikih plaćanja funkcionira kao odnosno je RTGS sustav. Infrastruktura Hrvatskog sustava velikih plaćanja sastoji se od aplikacije Central Accounting System (CAS), platforme SWIFT i usluge FIN Copy. Platforma SWIFT telekomunikacijska je mreža za razmjenu standardiziranih autentificiranih poruka. FIN Copy omogućuje Hrvatskoj narodnoj banci prijenos platnih transakcija između platitelja i primatelja plaćanja te evidentiranje promjena na računima sudionika u HSVP-u kao posljedice namire platne transakcije. Sudionici u HSVP-u su:

- Hrvatska narodna banka
- kreditne institucije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj

[17] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.
[18] Hrvatska narodna banka, (2020.), Platni promet, preuzeto s https://classroom.google.com/c/Mzk4MzQyNDc0MTUy/m/NDA1MzMyMDgzNTIx/details

- podružnice kreditnih institucija iz trećih država i drugih država članica EU
- Hrvatska banka za obnovu i razvitak
- Središnje klirinško depozitarno društvo

Hrvatska narodna banka svakom učesniku otvara i vodi račun za namiru preko kojeg se vrši namira platnih transakcija. Platne transakcije samo na teret svog računa može zadavati svaki sudionik dok platne transakcije na teret računa svakog od sudionika preko direktnih transfera može zadavati Hrvatska narodna banka. Platne su transakcije u hrvatskom sustavu velikih plaćanja prihvaćene su i neopozive od trenutka njihova namirenja. Platnim porukama zadaju se platne transakcije, a namiruju terećenjem računa na osnovi naloga. Potvrdu o izvršenoj namiri platne transakcije dobiva sudionik koji zadaje platnu transakciju.

Ukoliko platitelj ima sredstva na računu platna transakcija biti će izvršena i namirena, a ukoliko na računu nema pokrića za namiru platne transakcije, ona se evidentira tijekom obračunskog dana u redu čekanja do osiguranja pokrića, a najdulje do kraja obračunskog dana. Potvrdu o izvršenoj namiri platne transakcije dobiva sudionik koji zadaje platnu transakciju. Na kraju obračunskog dana sudionik dobiva izvješće o namirenim platnim transakcijama i stanju na svom računu za taj dan. Platne transakcije namiruju se u svrhe opskrbe banaka gotovim novce, provođenja monetarne politike Hrvatske narodne banke, provođenja transakcija s financijskim instrumentima, provođenje konačnih namira drugih platnih sustava i ostale međubankovne platne transakcije. U hrvatskom sustavu velikih plaćanja uglavnom je riječ o transakcijama s relativno velikim iznosima.

Nacionalni klirinški sustav (NKS) međubankovni je platni sustav za namiru velikog broja platnih transakcija čiji su iznosi relativno mali i čija je valuta kuna. Započeo je s radom u „veljači 2001. godine“[19], upravitelj i vlasnik mu je Financijska agencija (Fina), a Hrvatska narodna banka ima posebnu ulogu banke agenta namire. Hrvatska narodna banka ujedno ima i stalan nadzor i kontrolu na nacionalnim klirinškim sustavom. Sudionici Nacionalnog klirinškog sustava mogu biti:

- Hrvatska narodna banka
- kreditne institucije (banke i štedne banke) sa sjedištem u Republici Hrvatskoj
- podružnice kreditnih institucija iz Europske unije i trećih država
- Hrvatska banka za obnovu i razvitak.

Sudionici mogu biti posredni i neposredni. Obračun međubankovnih platnih transakcija definiran je Terminskim planom obračuna platnih transakcija te se odvija u četiri obračunska

[19] FINA (b.d.), Nacionalni klirinški sustav, preuzeto 31.kolovoza, 2022. s https://www.fina.hr/nks

ciklusa, a donosi ga Financijska agencija uz suglasnost Hrvatske narodne banke. Obračun platnih transakcija vrši se do visine raspoloživih novčanih sredstava na obračunskim računima neposrednih sudionika. Na temelju visine iznosa novčanih sredstava koji neposredni sudionik izdvaja na račun kod Hrvatske narodne banke u Hrvatskom sustavu velikih plaćanja Hrvatska narodna banka određuje limit.. Ukoliko neposredni sudionik nema dovoljno sredstava za transakcije, one se evidentiraju u redu čekanja, a kojim neposredni sudionik može upravljati. Transakcije će se kao neizvršene vratiti pošiljatelju u slučaju da se do kraja dane ne osiguraju sredstva za obračun. Namira konačnih neto pozicija sudionika izvršava se u Hrvatskom sustavu velikih plaćanja, a obavlja ga Hrvatska narodna banka.

Fina je razvila NKSInst platni sustav pomoću kojeg je moguć prijenos novčanih sredstava s računa platitelja na račun primatelja u svega nekoliko sekundi u bilo koje doba dana odnosno 24 sata na dan, 7 dana u tjednu, 365 dana u godini. Sudionici NKSInst platnog sustava su:

- Hrvatska poštanska banka d. d.
- Partner banka d.d.
- Privredna banka Zagreb d.d.

EuroNKS je platni je sustav koji je započeo s radom „2016. godine.“[20] Obrađuje platne transakcije između banaka SEPA kreditnih transfera u eurima. Sudionici EuroNKS-a mogu biti:

- Hrvatska narodna banka (HNB)
- kreditne institucije (banke i štedne banke) sa sjedištem u Republici
- podružnice kreditnih institucija iz drugih država članica Europske unije i iz trećih država
- Hrvatska banka za obnovu i razvitak.

EuroNKS je jedinstvena platna infrastruktura za obračun nacionalnih i prekograničnih SEPA kreditnih transfera u eurima. Posredovanjem EuroNKS-a izvršavaju se prekogranične platne transakcije SEPA kreditnih transfera koji je usklađen za razmjenu podataka s klirinškim sustavom za mala plaćanja druge države članice Europske unije.

TARGET2-HR je nacionalna inačica TARGET2 platnog sustava, a započela je s radom „2016. godine.“[21] U nadležnosti Hrvatske narodne banke je nacionalni proces migracije, u smislu njegovog planiranja i strukturiranja i operativno upravljanje nacionalnom komponentom TARGET2-HR. TARGET2 platni je sustav u vlasništvu Europodručja, a njegovo glavno nadzorno tijelo je Europska središnja banka. Služi za obradu platnih transakcija velikih

[20] Hrvatska narodna banka, (2020.), Platni promet, preuzeto s https://classroom.google.com/c/Mzk4MzQyNDc0MTUy/m/NDA1MzMyMDgzNTIx/details

[21] Hrvatska narodna banka, (2020.), Platni promet, preuzeto s https://classroom.google.com/c/Mzk4MzQyNDc0MTUy/m/NDA1MzMyMDgzNTIx/details

vrijednosti u eurima. Omogućuje namiru u realnom vremenu na bruto načelu (RTGS). Razvile su ga i njime se služe središnje banke država članica Europske unije za prijenos novca među bankama.

„Elektronički novac jest elektronički, uključujući i magnetski, pohranjena novčana vrijednost koja je izdana nakon primitka novčanih sredstava u svrhu izvršavanja platnih transakcija u smislu zakona kojim se uređuje platni promet i koju prihvaća fizička ili pravna osoba koja nije izdavatelj toga elektroničkog novca, a koja čini novčano potraživanje prema izdavatelju.“[22] U elektroničkim plaćanjima, digitalna zamjena za gotovina je digitalni novac ili digitalna gotovina, digitalna valuta, e-novac ili elektronička gotovina. Elektronički novac izdaje institucija za električni novac. Ona je pravna osoba koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za rad. Temeljni kapital mora joj iznositi minimalno „2.600.000,00 kuna“[23] te mora biti uplaćen u novcu, a jamstveni kapital ne smije biti manji od minimalnog iznosa temeljnog kapitala.

[22] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.
[23] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.

3. RAZVOJ I VRSTE PLATNIH KARTICA

3.1. Razvoj platnih kartica

Poslovni čovjek Frank McNamara s dvojicom je prijatelja večerao u elitnom Newyorškom restoranu, a kako nije imao dovoljno novaca da plati večeru, sinula mu je revolucionarna ideja kako bi večeru mogao platio komadom kartona. Uz mali nagovor, uspio je uvjeriti vlasnike restorana da prihvate komad kartona kao sredstvo plaćanja i smatra se da je taj komad kartona preteča kreditne kartice. Ovaj događaj dogodio se 1950. godine, a iste je godine sa prijateljima osnovao prvu neovisnu kompaniju za kreditne kartice na svijetu pod nazivom Diners Club.[24] Kartice kao sredstvo plaćanja postale su veoma popularne i prihvaćene, a svaka je država imala svoj doprinos u njihovom razvoju. U tablici 1. moguće je vidjeti najvažnije događaje u razvoju kartičnog poslovanja.

[24] Erste bank (b.d.), Priča o nastanku kartice, preuzeto. s https://www.erstebank.hr/hr/gradjanstvo/racuni-i-kartice/kartice/o-bankovnim-karticama

Tablica 1. Važni događaji u razvoju kartičnog poslovanja

GODINA	DOGAĐAJ
1958.	Bank of America predstavila prvu bankovnu karticu (Bank Americard)
1965.	Eurocard ustanovljen u Belgiji
1967.	Osnovana Međubankarska kartična organizacija (Interbank Card Association) od strane američkih banaka
1968.	Interbank Card Association (ICA) i Eurocard oformili savez
1974.	Osnovan Eurocheque International
1977.	Bank Americard postala Visa International
1979.	ICA postaje Mastercard International
1988.	MasterCard postaje dioničar u Eurocard Interantional & EPSS
1992.	Eurocard, Eurocheque & EPSS su se spojili Europay International
2003.	Europay International nestaje u spajanju s MasterCard International i postaje MasterCard International

Izvor: Erste Card Club (b.d), Povijest poslovanja, preuzeto s https://www.erstecardclub.hr/hr/o-nama/povijest-poslovanja

Platne kartice su prepoznatljiv, općeprihvaćen, suvremeni instrument bezgotovinskog plaćanja kojim je moguće podizati ili polagati gotovinu, plaćati robu ili usluge s odgodom plaćanja ili u nekoliko obroka, plaćati na prodajnom mjesta ili na daljinu. „U fizičkom smislu kartica je plastična iskaznica koja sadrži podatke o izdavatelju, osobne podatke korisnika, zemlju izdanja i rok važeće kartice“ [25]

Slika 1. Platne kartice

Izvor: Kreditne kartice No.1 za plaćanje, preuzeto s https://poslovnisvijet.ba/kreditne-kartice/

[25] Leko, V., Stojanović, A., Financijske institucije i tržišta, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2018.

Zbog svoje jednostavnosti i lakše dostupnosti sredstvima, platne kartice postaju sve više i više prisutne u našim životima što dokazuje i činjenica da u Republici Hrvatskoj broj platnih kartica po stanovniku iznosi 2,12 odnosno moguće je reći da na svakog stanovnika Republike Hrvatske idu minimalno dvije kartice.[26] Osim toga tržište platnih kartica i kartična plaćanja bilježe stalan rast i razvoj.

3.2. Kartične platne sheme

„Kartična platna jest shema je skup funkcija, procedura, postupaka, pravila i uređaja koji imatelju platne kartice omogućuju izvršenje platne transakcije i/ ili podizanje gotova novca kod pružatelja platnih usluga.“[27] U Republici Hrvatskoj prisutna su dva modela kartičnih shema:

- model s četiri sudionika (četverostrana kartična shema)
- model s tri strane ili sudionika (trostrana kartična shema)

U četverostranoj kartičnoj shemi sudionici su:

- „imatelj platne kartice platitelj,
- trgovac primatelj plaćanja
- pružatelj platnih usluga izdavatelj platne kartice
- pružatelj platnih usluga prihvatitelj platne kartice „[28]

Dok su sudionici u trostranoj kartičnoj shemi u Republici Hrvatskoj:

- „imatelj platne kartice platitelj,
- trgovac primatelj plaćanja
- pružatelj platnih usluga izdavatelj platne kartice koji je ujedno i pružatelj platnih usluga prihvatitelj platne kartice“[29]

Četverostrane kartične sheme koje trenutno posluju na teritoriju Republike Hrvatske su Mastercard i Visa, a trostrane Diners Club International i Visa. Debitne i kreditne platne kartice izdaju se u sustavu četverostrane kartične sheme, dok su trostrane kartične sheme obično sheme kreditnih kartica, te se u sklopu njih ne izdaju debitne kartice.

[26] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021.
[27] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.
[28] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.
[29] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021, preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

3.3. Vrste platnih kartica

Osnovna je podjela platnih kartica prema dospijeću i podmirenju troškova odnosno prema trenutku kada imatelj podmiruje iznos učinjenih troškova. U skladu s tim platne kartice dijele se na:

- debitne (plaćanje odmah, engl. pay now)
- kreditne (plaćanje kasnije, engl. pay later)
- prepaid kartice (plaćanje unaprijed, engl. pay in advance)

3.2.1. Debitne platne kartice

Debitne platne kartice služe za plaćanje roba i usluga te podizanje gotovog novca na bankomatima. Izdaju se prilikom otvaranja transakcijskog računa koji može biti tekući ili žiro račun. Korištenjem debitne kartice račun za plaćanje tereti se odmah nakon izvršenja transakcije, a kako bi se transakcija mogla izvršiti na računu mora postojati pokriće. Pokriće uključuje i iznos neiskorištenoga dopuštenog prekoračenja (prešutno prekoračenje).[30]

3.2.2. Kreditne platne kartice

Kreditne platne kartice koriste se za plaćanje robe i usluga te podizanje gotovog novca preko bankomata i drugih uređaja. Za izvršenje platne transakcije u trenutku njezina zadavanja imatelj ne mora imati osigurano pokriće. Ukoliko imatelj nema osigurano pokriće za izvršenje platne transakcije biti će mu odobren kredit (limit). Svi troškovi nastali korištenjem kreditne kartice tijekom određenog razdoblja naplaćuju se nakon određenog vremena, a definirani su ugovorom o izdavanju kreditne kartice.[31] Kreditne kartice se izdaju uz određene naknade kao što su članarina ili upisnina, a da bi uopće dobili kreditnu karticu moramo ispuniti pristupnicu.

[30] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.
[31] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.

„Kreditna sposobnost je sposobnost kreditnog dužnika da preuzete obveze isplati u ugovorenim iznosima i rokovima.“[32] Kreditna se kartica izdaje kreditno sposobnom potrošaču, a kreditnu sposobnost procjenjuje izdavatelj kartice. Kreditnu sposobnost određuje visina naših primanja, statusu zaposlenja, imamo li već kakve postojeće kreditne obveze i ako imamo redovitost njihovog izvršenja i još mnogi drugi podaci. Također treba naglasiti da banke pri odlučivanju o kreditnoj sposobnosti klijenta u postojeće zaduženje ubrajaju i dopušteni minus po tekućem računu kao i zaduženja (limite) po kreditnim karticama. Bez obzira za koju vrstu kredita i banke se odlučili, u svakoj banci će provjeravati vašu kreditnu sposobnost i bez te provjere nećete moći dobiti ni jedan kredit. Isključivo banka to jest kreditna institucija donosi odluku o tome je li potrošač kreditno sposoban ili ne. Pritom moraju voditi računa o tome da potrošač ne dođe u stanje prezaduženosti. Osim banke i sam potrošač mora voditi brigu o svojoj zaduženosti i ne dovesti se u situaciju da ne može vraćati svoje dugove na vrijeme. Kod izračuna kreditne sposobnosti postupak i elementi koji se procjenjuju su definirani internim aktima kreditnih institucija, no na njih mogu utjecati i odredbe pojedinih zakona i pripadajućih odluka (na primjer Ovršni zakon).

Kreditne kartice razlikujemo po načinu otplate. Kod nekih se troškovi podmiruju u cijelosti odjednom dok se kod nekih troškovi podmiruju djelomično kroz određeni period. Dijelimo ih na:

- Charge kreditne kartice
- Revolving kreditne kartice
- Kartice s odgođenom naplatom
- Kreditne kartice s automatskom podjelom na otplatne rate

Obročna otplata najčešće je dio charge ili revolving kartice, a rjeđe se ugovaraju kao zaseban proizvod.

Charge kreditne kartice pilikom transakcije nemaju osigurano pokriće pa se transakcije izvršavaju do određenog limita odnosno odobrenog kredita. S obzirom da se kod charge kartica troškovi koji su napravljeni karticom u određenom razdoblju podmiruju u cijelosti (odjednom) na kraju obračunskog razdoblja, i to najčešće kreditnim transferom, na iznos troškova ne plaća se kamata. Obračunsko razdoblje kod charge kartice je jedan mjesec. Određivanje dana u

[32] Leko, V., Stojanović, A., Financijske institucije i tržišta, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2018.

mjesecu kada će početi novo obračunsko razdoblje definiraju izdavatelji, ali mogu ih u dogovoru s njima definirati i samo korisnici.[33]

Revolving kreditne kartice su platne kartice koje u trenutku izvršenja transakcija nemaju osigurano pokriće nego se korisniku odobrava osobni limit to jest kredit. Kod revolving kartica taj se kredit još zove „samoobnavljajući". Sam naziv samoobnavljajući upućuje na to da se sam obnavlja, a funkcionira po principu da se raspoloživi iznos kredita umanjuje za učinjene troškove, a otplatom troškova kredit se ponovno obnavlja do visine odobrenog kredita. Kod revolving kartice korisnik može, ali nije dužan odjednom otplatiti sve troškove. Troškovi se mogu otplaćivati u ratama, ali je korisnik dužan platiti minimalni mjesečni iznos kredita. Na iznos odobrenog revolving kredita plaća se kamata. Revolving kartica predstavlja brzo i učinkovito rješenje kada je potreban hitan manji iznos gotovine, no ne preporuča se za neprekidno korištenje odobrenog limita u potpunosti jer može doći do financijske nestabilnosti.[34]

Kartice s odgođenom naplatom izdaju se korisnicima računa za plaćanje. Prilikom izvršenja transakcije karticom s odgođenom naplatom nije bilo pokrića na računu te se transakcija izvršava do visine utvrđenog limita. Svi troškovi učinjeni ovom karticom u određenom periodu podmiruju se u odjednom izravnim terećenjem računa za plaćanje na dan dospijeća. Ovakva vrsta kredita otplaćuje se bez kamata.[35]

Kod kreditne kartice s automatskom podjelom na otplatne rate svaki pojedinačni trošak automatski se dijeli na određeni broj otplatnih rata. Broj otplatnih rata može biti od 2 do 36. Ovaj tip kreditne kartice relativno je slabo zastupljen u ponudi izdavatelja kreditnih kartica Hrvatskoj, dok su daleko više prisutne revolving kartice.[36]

Prepaid platna kartica je kartica kod koje imatelj unaprijed mora uplatiti određeni iznos koji kasnije troši. Kod ove vrste kartica korisnik mora prije transakcije osigurati novac na svome računu. Neke vrste ovih kartica je moguće puniti odnosno moguće je ponovno uplaćivati novac dok se kod nekih to ne može i koriste se sve dok se ne potroši iznos koji prvotno bio na nju uplaćen. Moguće ju je osobno koristiti ili ju je moguće pokloniti kao darovnu karticu.[37]

[33] Leko, V., Stojanović, A., Financijske institucije i tržišta, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2018.
[34] Leko, V., Stojanović, A., Financijske institucije i tržišta, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2018.
[35] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.

[36] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.
[37] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.

4. KARTIČNO POSLOVANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Analiza trendova u kartičnom poslovanju

Najzastupljenija kartica u Republici Hrvatskoj je debitna, zatim slijedi charge, pa kartica funkcijom odgođene naplate i na kraju revolving kartica.

Tablica 2. Broj platnih kartica izdanih u RH prema vrsti kartice na dan 31. prosinca 2021.

VRSTA PLATNE KARTICE	BROJ PLATNIH KARTICA	UDIO
Debitna kartica	6.920.600	79%
Charge kartica	690.715	8%
Kartica s odgođenom naplatom	436.557	5%
Revolving kartica	391.889	4%
Kreditna kartica	181.410	2%
Ostalo/članska	101.556	1%
UKUPNO	8.722.727.	100%

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

„Platna kartica s obzirom na status može biti: korištena, nekorištena i blokirana.“[38] Korištena platna kartica je platna kartica kojom je unazad godinu dana izvršena minimalno jedna kartična transakcija, dok je nekorištena platna kartica, kartica kojom unazad godinu dana nije izvršena ni jedna kartična transakcija. Treba naglasiti kako pojam unazad jedne godine ne podrazumijeva kalendarsku godinu nego godinu dana od zadnjeg dana izvještajnog razdoblja. Blokirana platna kartica je kartica koja je u optjecaju, ali putem nje trenutno nije moguće izvršavati platne transakcije.[39]

[38] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.
[39] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Tablica 3. Prosječan mjesečni broj platnih kartica prema statusu u 2021. godini

VRSTA KARTICE PREMA STATUSU	**PROSJEČAN MJESEČNI BROJ (u mil.)**
Korištene platne kartice	4,67
Nekorištene platne kartice	3,68
Blokirane platne kartice	0,59

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

S obzirom na status, platne kartice još mogu biti novoizdane što znači da je prvi put izdana imatelju tijekom izvještajnog mjeseca i deaktivirane što znači da im je korištenje trajno onemogućeno.[40]

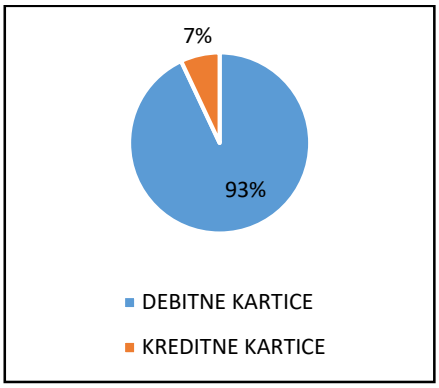
Tablica 4. Broj platnih kartica prema statusu u 2021. godini

Debitne novoizdane platne kartice	2.216.726
Kreditne novoizdane platne kartice	163.515
UKUPNO NOVOIZDANE PLATNE KARTICE	2.380.241

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

[40] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.

Grafikon 1. Udio vrsta platnih kartica u novoizdanim platnim karticama 2021. godini

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Moguće je vidjeti kako je u 2021. godini ukupni broj novoizdanih platnih kartica u Republici Hrvatskoj bio „2.380.241“[41], dok je novoizdanih kartica u 2020. bilo „1.814.368“[42] što znači da se u 2021. naspram 2020. više izdalo 565.873 kartice.[43]

Tablica 5. Broj deaktiviranih platnih kartica prema vrsti kartice u 2021. godini

Debitne deaktivirane platne kartice	1.901.828
Kreditne deaktivirane platne kartice	232.472
UKUPNO DEAKTIVIRANE PLATNE KARTICE	2.134.300

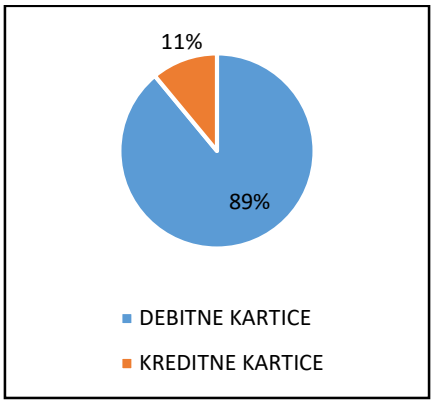
Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

[41] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/3963287/h-pkkt-2020.pdf/579fbf91-1b77-6bca-89e9-ac648d3734c5

[42] Platne kartice i kartične transakcije, (2020.), preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/3337061/h-pkkt-2019.pdf/2b89a97c-2d9b-7780-a8aa-0a44fadb9e82

[43]

Grafikon 2. Udio vrsta platnih kartica u deaktiviranim platnim karticama u 2021. godini

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Ovisno o tehnologiji koja je primjenjena prilikom iniciranja platnih transakcija platne se kartice mogu podijeliti na kontaktne i beskontaktne.[44] Kontaktna kartica sadržava zapise koji se temelje na čipu i/ili magnetnoj traci, a za iniciranje kartične transakcije moraju se provlačiti ili umetati u EFTPOS uređaj. Beskontaktna kartica također sadržava zapise temeljene na čipu i/ili magnetnoj traci, ali i zapise temeljene na beskontaktnoj tehnologiji. Platne transakcije ovih platnih kartica iniciraju se približavanjem platne kartice do prihvatnog uređaja.

Tablica 6. Broj kontaktnih i beskontaktnih platnih kartica izdanih u RH prema vrsti kartica na dan 31. prosinac 2021. godini

VRSTA KARTICE	KONTAKTNA	BESKONTAKTNA
Debitna platna kartica	2.462.729	4.457.871
Kreditna platna kartica	427.431	1.374.696
Ukupno	2.890.160	5.832.567

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

[44] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.

Osim što se i dalje nastavlja trend rasta u korištenju platnih kartica također se nastavlja i trend rasta beskontaktnih platnih kartica pa je tako u 2020. godini broj beskonaktnih paltnih kartica iznosio 5.670.596 dok ih je u 2021. godini evidentirano 5.832.567. Broj kontaktnih kartica pada iz godine u godinu pa je tako s 3.109.660 u 2020. godini pao na 2.890.160 u 2021. „Platne kartice izdaju se potrošačima i/ili nepotrošačima.“[45] „Imatelj platne kartice platitelj je potrošač i/ili nepotrošač tj. fizička i/ili pravna osoba koja inicira kartičnu platnu transakciju platnom karticom.“[46] Izdavatelj je institucija koja izdaje platnu karticu kojom se izvršavaju platne kartične transakcije odnosno pružatelj platnih usluga. Izdavatelj može izdati više platnih kartica istom imatelju, a jedan imatelj može imati platne kartice kod više izdavatelja. Imatelja platnih kartica (potrošača) u Republici Hrvatskoj na 31. prosinac 2021. godini ima 3.453.532, a kako u Republici Hrvatskoj ima 3.888.529 stanovnika znači da 89% stanovništva ima barem jednu platnu karticu.[47]

Tablica 7. Imatelji platnih kartica (potrošači) prema broju izdavatelja na dan 31. prosinac 2021.

BROJ IZDAVATELJA	**IMATELJI PLATNIH KARTICA (%)**
Jedan	67,37
Dva	24,81
Tri ili više	7,82

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Iz tablice 8. moguće je vidjeti kako najveći broj imatelja platnih kartica (potrošača) ima jednu platnu karticu. Najveći broj potrošača ima debitnu platnu karticu, a njihov postotak u ukupnom broju imatelja potrošača čini 88%. Najveći broj građana Republike Hrvatske u iznosu od 59% ima samo debitnu karticu dok samo 30% građana ima kreditnu karticu.

[45] Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M., Platni promet, 2017.
[46] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741
[47] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Tablica 8. Imatelji platnih kartica (potrošači) prema broju platnih kartica na dan 31. prosinac 2021.

BROJ PLATNIH KARTICA	IMATELJI PLATNIH KARTICA (%)
Jedna	34,52
Dvije	29,46
Tri	17,33

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Imatelja platnih kartica (nepotrošača) u Republici Hrvatskoj na 31. prosinac 2021. godini ima 250.809 od toga njih 84,12%, ima izdane platne kartice jednog izdavatelja. U tablici 9. moguće je vidjeti postotak nepotrošača s obzirom na broj platnih kartica.

Tablica 9. Imatelji platnih kartica (nepotrošači) prema broju platnih kartica na dan 31. prosinac 2021

BROJ PLATNIH KARTICA	IMATELJI PLATNIH KARTICA (%)
Jedna	62,75
Dvije	20,96

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Kartične platne transakcije mogu biti nacionalne i međunarodne. Nacionalne su one u čijem izvršenju sudjeluju izdavatelj, prihvatitelj ili izdavatelj koji je ujedno i prihvatitelj koji se nalaze u Republici Hrvatskoj. Izdavatelj je institucija koja izdaje platnu karticu odnosno pružatelj platnih usluga. Prihvatitelj je institucija koja osigurava prihvat platne transakcije koja je napravljena karticom. Međunarodne kartične platne transakcije su one transakcije u čijem izvršenju sudjeluju od kojih se izdavatelj nalazi u Republici Hrvatskoj, a prihvatitelj u drugoj državi članici ili trećoj državi. U Republici Hrvatskoj 21 kreditna institucija i 2 institucije za

elektronički novac u 2021. godini izdavale su platne kartice, a kojima je izvršeno 603,57 milijuna kartičnih platnih transakcija čija je ukupna vrijednost bila 201.3030,92 milijuna kuna. Ukupan broj kartičnih transakcija s godinama se povećava pa se u 2020. u odnosu na 2019. povećao za 1,2% dok se u 2021. u odnosu na 2020. povećao za 14,72%. Vrijednost kartičnih transakcija povećala se 0,9% u 2020. u odnosu na 2019. godinu, a 2021. u odnosu na 2020. za 12,99%. Prosječno je mjesečno je u 2021. godini bilo 50,29 milijuna platnih transakcija s karticama koje su izdane u Republici Hrvatskoj, a prosječna mjesečna vrijednost transakcija iznosila je 16.775,33 milijuna kuna. Ako se gleda mjesečni prosjek po jednoj korištenoj platnoj kartici, tada govorimo o izvršenih 10,76 transakcija čija je ukupna vrijednost 3.588,51 kuna. Kada se govori o ukupno izvršenim nacionalnim platnim transakcija tada govorimo o broj od 561,72 milijuna čija je ukupna vrijednost 186.740,60 milijuna kuna.[48]

Tablica 10. Usporedba broja i vrijednosti nacionalnih kartičnih platnih transakcija kroz 2019., 2020. i 2021. godinu

	2019. (u milijunima)	**2020. (u milijunima)**	**2021. (u milijunima)**
Ukupno izvršenih nacionalnih kartičnih platnih transakcija	483,53	492,52	561,72
Ukupna vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija (u kunama)	164.610,31	167.471,67	186.740,60

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Iz podataka koji se nalaze u tablici 10. moguće je uočiti kako se ukupan broj i vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija iz godine u godinu povećava, a u tablici 11. moguće je vidjeti kako se najveći broj tih transakcija odvijao putem debitne platne kartice.

[48] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Tablica 11. Broj i vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija po vrsti platne

	Debitne kartice (u milijunima)	**Kreditne kartice (u milijunima)**
Ukupno izvršenih nacionalnih kartičnih platnih transakcija	453,20	108,53
Ukupna vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija (u kunama)	161.247,58	25.493,02

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Slika 2. Nacionalne kartične platne transakcije po stanovniku u 2021.

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Tablica 12. Broj i vrijednost nacionalne kartične platne transakcije prema prihvatnim uređajima u 2021.

PRIHVATNI UREĐAJ	UKUPNO IZVRŠENIH NACIONALNIH KARTIČNIH PLATNIH TRANSAKCIJA (u milijunima)	UKUPNA VRIJEDNOST NACIONALNIH KARTIČNIH PLATNIH TRANSAKCIJA (u milijunima kuna)
Bankomat	99,16	101.863,16
EFTPOS uređaj	422,06	75.166,57
Internet	20,86	5.993,59
EFTPOS uređaj za isplatu i uplatu	1,43	2.812,58
Mobilni telefon	0,12	3,4
Ostalo (izravno terećenje, naknada i kamata)	18,09	870,66

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

U Republici Hrvatskoj prosječnih mjesečno izvršenih nacionalnih platnih transakcija po jednoj kartici je 10.02 u ukupnoj vrijednosti 3.328,88 kuna. U Republici Hrvatskoj je u 2021. godini ukupno izvršeno 43,20 milijuna nacionalnih kartičnih platnih transakcija kupnje robe i usluga čija je ukupna vrijednost iznosila 81.240,43 milijuna kuna. Pod pojmom kupnja robe i usluga podrazumijevaju se sve kartične platne izvršene platnom karticom izdavatelja preko EFTPOS uređaja, interneta, mobilnog telefona i bankomata. Vrijednost nacionalne kartične platne transakcije kupnje robe i usluga prosječno je iznosila 183 kune. Podizanje gotovog novca obuhvaća platne transakcije podizanja gotovine koje je inicirao platitelj platnom karticom izdavatelja preko bankomata, EFTPOS uređaja, EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu i ostalim kanalima. Nacionalnih kartičnih platnih transakcija podizanja gotovog novca izvršeno je u 2021. godini 94,15 milijuna s ukupnom vrijednosti od 86.218,43 milijuna kuna, a prosječna je transakcija iznosila 916 kuna. Polaganje gotovog novca obuhvaća platne transakcije polaganja novca na račun za plaćanje platnom karticom izdavatelja preko bankomata, EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu i ostalim načinima (kanalima). Polaganje gotov novca ne uključuje platne transakcije polaganja novčanih sredstava u dnevno-noćni trezor. 6,44 milijuna nacionalnih kartičnih platnih transakcija polaganja gotovog novca izvršeno je u 2021. godini. Ukupna

vrijednost tih transakcija iznosila je 18.503,98 milijuna kuna, a njihova prosječna vrijednost 2.873 kuna. Ukupno se platnih transakcija polaganja gotovog novca u 2021. u odnosu na 2020. povećao za 14,39% što govori o činjenici da imatelji platnih kartica sve češće rabe bankomat za polaganje gotovog novca na svoj račun. Ugovorno terećenje uključuje platne transakcije kod kojih je unaprijed ugovorena naplata preko platne kartice, inicirana od strane ili preko primatelja plaćanja koji mogu sadržavati elemente trajnog naloga ili izravnog terećenja. Ugovorno terećenje može se ugovoriti za sve vrste platnih kartica osim debitnih kartica. Ukupno je učinjeno 17,93 milijuna transakcija ugovornog terećenja čija je ukupna vrijednosti dosegla 777,76 milijuna kuna u 2021. godini. Najveći broj transakcija su transakcije naknada, članarina, kamata i slično, a čine 90% ugovornog terećenja. Te su transakcije imatelji platnih kartica platili preko platne kartice izdavateljima. Ostalih 10% platne su transakcije izravnih terećenja izvršenih preko platne kartice.[49]

Tablica 13. Broj nacionalnih kartičnih platnih transakcija po vrsti platne kartice u kunama.

VRSTA PLATNE KARTICE	KUPNJA ROBE I USLUGA	PODIZANJE GOTOVOG NOVCA
Debitna platna kartica (u milijunima kuna)	355,98	90,79
Kreditna platna kartica (u milijunima kuna)	87,22	3,4

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Ukupno je u 2021. godini bilo izvršeno 443,20 milijuna nacionalnih kartičnih platnih transakcija kupnje robe i usluga. Platne kartice putem kojih su se odvijale ovakve vrste transakcija su: debitne i kreditne, a u tablici 13. i u tablici 14. moguće je vidjeti broj i vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija po vrsti platne kartice koji su izraženi u kunama.

[49] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Tablica 14. Vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija po vrsti platne kartice

VRSTA PLATNE KARTICE	KUPNJA ROBE I USLUGA	PODIZANJE GOTOVOG NOVCA
Debitna platna kartica (u milijunima kuna)	59.742,39	83.008,37
Kreditna platna kartica (u milijunima kuna)	21.498,04	3.210,07

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Kao što je već napisano međunarodne kartične platne transakcije su one transakcije u čijem izvršenju sudjeluju od kojih se izdavatelj nalazi u Republici Hrvatskoj, a prihvatitelj u drugoj državi članici ili trećoj državi. One uključuju platne transakcije kupnje robe i usluga, te podizanje gotovog novca platnom karticom izdavatelja koje su izvršene izvan Republike Hrvatske. Najzastupljenije Države po međunarodnim kartičnim platnim transakcijama su: Nizozemska, Bosna i Hercegovina, Slovenija, Njemačka, Italija, SAD, Litva, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, Irska i Luksemburg. Mađunarodne platne transakcije izvršene su u sveukupno 205 država i 129 valuta. U odnosu na 2019. godinu, ukupni broj međunarodnih platnih transakcija u 2020. godini smanjio se za 7,6% dok se u 2021. u odnosu na 2020. povećao se za 24,55%. Uzrok smanjenom broju transakcija u 2020. je pandemija COVID-19 bolesti jer su države zabranile ulazak u njihove zemlje pa stanovništvu nije bilo moguće putovali. U 2021. godini situacija sa pandemijom se počela smirivati te je stanovništvo počelo više putovati, a to je moguće vidjeti i po povećanju međunarodnih platnih transakcija.[50]

[50] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Tablica 15. Usporedba broja, vrijednosti i prosječne vrijednosti međunarodnih kartičnih platnih transakcija u 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godini

	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**	**2021.**
Ukupno izvršenih međunarodnih kartičnih platnih transakcija (u milijunima kuna)	23,92	29,41	36,4	33,6	41,85
Ukupna vrijednost izvršenih međunarodnih kartičnih platnih transakcija (u milijunima kuna)	8.221,99	9.819,18	11.913,6	10.682,48	14.563,32
Prosječna vrijednost međunarodne kartične platne transakcije (u kunama)	344	334	327	317	348

Izvor: Hrvatska narodna banka, Platne kartice i kartične transakcije, preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Imatelje platnih kartica možemo podijeliti na potrošače i nepotrošače odnosno poslovne subjekte. Potrošaču može biti izdana osnovna i dodatna platna kartica, a nepotrošaču samo osnovna platna kartica.

Tablica 16. Broj i vrijednost međunarodnih kartičnih platnih transakcija karticama prema potrošačima i nepotrošačima u 2021. godini

	POTROŠAČI	**NEPOTROŠAČI**
Broj međunarodnih kartičnih platnih transakcija karticama (%)	95,59	4,41
Vrijednosti međunarodnih kartičnih platnih transakcija karticama (%)	88,74	11,26

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Prihvat platnih kartica hrvatskih izdavatelja dijeli se na prihvat platnih transakcija koje su izvršene platnim karticama, a izdao ih je sam prihvatitelj i na prihvat platnih transakcija koje su izvršene platnim karticama ostalih hrvatskih izdavatelja. Usluga prihvata vrši se putem

plaćanja platnim karticama preko prihvatnih uređaja. Prihvatni uređaji su: fizički EFTPOS, M-POS i virtualni POS. Fizički EFTPOS uređaj je uređaj koji je fizički smješten na prodajnom mjestu. M-POS i virtualni POS su aplikativna rješenja kojima se vrši prihvat platnih kartica putem interneta ili koja su smještena na prijenosnom računalu na fizičkom prodajnom mjestu. Transakcija prihvata u 2021. godinu izvršeno je ukupno 592,015 milijuna s vrijednosti od 213.514,22 milijuna kuna.[51]

Tablica 17. Usporedba ukupnog broj transakcija prihvata u 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godini

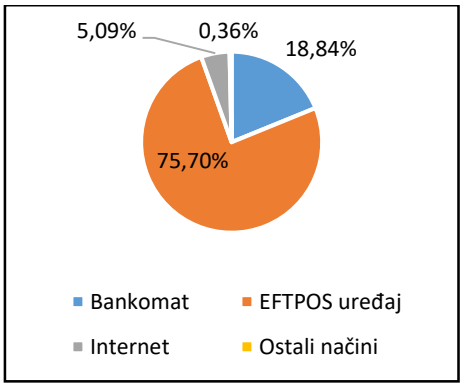
	2017.	**2018.**	**2019.**	**2020.**	**2021.**
Ukupan broj transakcija prihvata (u milijunima)	419,36	462,77	513,23	493,07	592,015

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Iz tablice 17. moguće je vidjeti kako je broj ukupnih transakcija prihvata rastao od 2017. do 2019. godine, a onda je u 2020. godini pao. Razlog tome je utjecaj pandemije. Smirivanjem utjecaj pandemije, u 2021. godini ponovno je porastao broj ukupnih transakcija prihvata. Ukupni broj mjesečnih transakcija prihvata platnih kartica ima trend rasta u mjesecima ljetne turističke sezone počevši od mjeseca svibnja i trajući sve do rujna. Nakon rujna broj mjesečnih transakcija pada. „Prihvat platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja dijeli se na prihvat platnih transakcija izvršenih platnim karticama koje je izdao sam prihvatitelj i na prihvat platnih transakcija izvršenih platnim karticama ostalih hrvatskih izdavatelja.“[52] U 2021. godini ukupno je zabilježeno 527,84 milijuna transakcija prihvata platnim karticama hrvatskih izdavatelja čija je vrijednost 183.069,44 milijuna kuna. Transakcija izvršenih platnim karticama koje je izdao sam prihvatitelj bilo je 238,85 milijuna čija je ukupna vrijednost 131.321,44 milijuna kuna, a transakcija izvršenih platnim karticama ostalih hrvatskih izdavatelja izvršeno je 290,99 milijuna s vrijednost od 51.747,99 milijuna kuna.[53]

[51] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741
[52] Hrvatska narodna banka, Platne kartice i kartične transakcije, 2022.
[53] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Grafikon 3. Ukupni broj transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja prema prihvatnim uređajima u 2021. godini

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Tablica 18. Prosječna vrijednost transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja prema prihvatnim uređajima u 2021. godini

	BANKOMAT	**EFTPOS UREĐAJ**	**INTERNET**	**EFTPOS UREĐAJ ZA ISPLATU I UPLATU**
Prosječna vrijednost transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja (u kunama)	1.027,00	178,00	239,00	1.889,00

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Prosječan broj transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja u 2021. godini mjesečno je ostvareno 43,98 milijuna dok je prosječna mjesečna vrijednost transakcija iznosila 15.225,78 milijuna kuna. Najzastupljenije transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja je podizanje gotovog novca (48%), zatim kupnja robe i usluga (43%) i polaganje gotovog novca (10%). Za kupnju

robe i usluga zabilježeno je 426,81 milijun transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja u ukupnoj vrijednosti od 77.919,51 milijun kuna.[54]

Tablica 19. Ukupan broj i vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja za kupnju robe i usluga prema prihvatnim uređajima u 2021. godini

	BANKOMAT	**EFTPOS UREĐAJ**	**INTERNET**
Ukupnih transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja za kupnju robe i usluga(u milijunima kuna)	0,3	399,56	26,88
Ukupnih vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja za kupnju robe i usluga (u milijunima kuna)	113,66	71.353,56	6.452,14

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021, preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja u 2021. godini za kupnju robe i usluge izvršene su putem: bankomata, EFTPOS uređaja i interneta Najveću prosječnu vrijednost izvršenih transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja za kupnju robe i usluga imale su transakcije izvršene putem bankomata, a njihova je vrijednost iznosila 372,00 kune, zatim ju slijede transakcije izvršene preko interneta sa prosječnom vrijednosti od 240,00 kuna, a na zadnjem po prosječno vrijednosti izvršenih transakcija su transakcije izvršene preko EFTPOS uređaja sa vrijednosti od 179,00 kuna.[55]

Podizanje gotovog novca podrazumijeva transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama za podizanje gotovog novca koje se vrše preko bankomata, EFTPOS uređaja, EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu i ostalim načinima poput šaltera. U 2021. godini zabilježeno

[54] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741
[55]Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

je 94,79 milijuna transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja za podizanje gotovog novca s vrijednosti od 87.156,87 milijuna kuna.[56]

Tablica 20. Ukupan broj i vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama izdanima u RH za podizanje gotovog novca u 2021. godini

	BANKOMAT	**EFTPOS UREĐAJ**	**EFTPOS UREĐAJ ZA ISPLATU I UPLATU**	**OSTALI NAČINI**
Ukupnih transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnimkarticama koje su izdane u RH za podizanje gotovog novca (u milijunima kuna)	93,51	15.480	1,24	0,0256
Ukupnih vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama koje su izdane u RH za podizanje gotovog novca (u milijunima kuna)	85.413,48	6,7	1.673,12	63,5

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021, preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama izdanim u Republici Hrvatskoj za podizanje gotovog novca vrše su putem: bankomata, EFTPOS uređaja, EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu i ostalim načinima. Najveću prosječnu vrijednost izvršenih transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama u 2021. godini koje su izdane u Republici Hrvatskoj za podizanje gotovog novca imale su transakcije izvršene putem ostalih način u koje ubrajamo šaltere i aplikativna rješenja i slično, a njihova je vrijednost iznosila 2.457,00 kuna, zatim ju slijede transakcije izvršene preko EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu sa prosječnom vrijednosti od 1.352,00 kuna. Prosječna vrijednost transakcija izvršena

[56] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

putem bankomata iznosila je 913,00 kuna dok su najmanju prosječnu vrijednost imale transakcije izvršene putem EFTPOS uređaja čija je vrijednost iznosila 434,00 kune.[57]

U 2021. ukupno je evidentirano 6,24 milijuna transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja za polaganje gotovog novca s ukupnom vrijednosti od 17.993,05 milijuna kuna.[58]

Tablica 21. Ukupan broj i vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama izdanima u RH za polaganje gotovog novca u 2021. godini

	BANKOMAT	**EFTPOS UREĐAJ ZA ISPLATU I UPLATU**
Ukupne transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama koje su izdane u RH za polaganje gotovog novca (u milijunima kuna)	5,95	0,29
Ukupna vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama koje su izdane u RH za polaganje gotovog novca (u milijunima kuna)	16.773,44	1.219,61

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama za polaganje gotovog novca koje su izvršene platnim karticama izdanim u Republici Hrvatskoj u 2021. godini za kupnju robe i usluge izvršene su putem: bankomata i EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu. Transakcije izvršene putem EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu imale su značajno veću prosječnu vrijednost od transakcija izvršenih putem bankomata. Prosječna vrijednost transakcija izvršenih putem EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu iznosi 4.147,00 kuna, a putem bankomata 2.818,00 kuna.[59]

[57] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741
[58] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741
[59] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

U Republici Hrvatskoj u 2021. godini ukupno je bilo zabilježeno 64,17 milijuna transakcija prihvata platnih transakcija učinjenih platnim karticama inozemnih izdavatelja s vrijednosti od 30.444,78 milijuna kuna. Transakcije prihvata učinjene platnim karticama inozemnih izdavatelja učinjene su u sveukupno 205 država, od kojih su najzastupljenije: Njemačka, Austrija, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, Slovenija, Nizozemska i SAD.[60]

Tablica 22. Broj i vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama inozemnih izdavatelja prema prihvatnom uređaju u 2021. godini

	BANKOMAT	**EFTPOS UREĐAJ**	**INTERNET**	**EFTPOS UREĐAJ ZA ISPLATU I UPLATU**
Ukupne transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama inozemnih izdavatelja (u milijunima kuna)	7,57	54,35	2,13	0,1
Ukupna vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama inozemnih izdavatelja (u milijunima kuna)	9.393,65	19.572,84	1.232,51	245,78

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021, preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

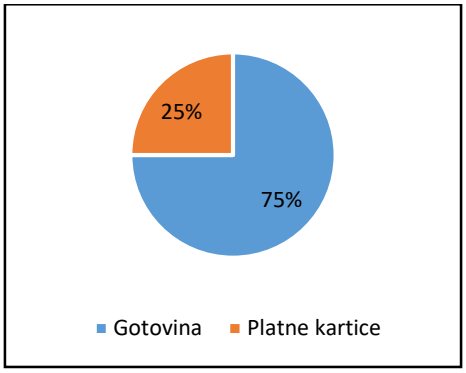
Transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama inozemnih izdavatelja izvršene su putem: bankomata, EFTPOS uređaja, interneta i EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu. U 2021. godini najveću prosječnu vrijednost izvršenih transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama inozemnih izdavatelja imale su transakcije izvršene putem EFTPOS uređaja za isplatu i uplatu, a njihova je vrijednost iznosila 1.977,00 kuna, zatim ju slijede transakcije izvršene preko interneta sa prosječnom vrijednosti od 1.241,00 kuna.

[60] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

EFTPOS uređaji i bankomati imali značajno manju prosječnu vrijednost transakcija. Prosječna vrijednost putem EFTPOS uređaja iznosila je 578,00 kuna. Najmanju prosječnu vrijednost su imale transakcije izvršene putem bankomata, a čije je vrijednost iznosila 360,00 kuna.[61]

Za kupnju robe i usluga zabilježeno je 56,48 milijuna transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama inozemnih izdavatelja i 7,7 milijuna transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama za podizanje gotovog novca. Vrijednost transakcija za kupnju robe i usluga iznosi 20.805,35 milijuna kuna, a za podizanje gotovog novca 9.639,42 milijuna kuna. U Republici Hrvatskoj u 2021. godini obveznici fiskalizacije izdali su ukupno 2.202,55 milijuna računa čija je ukupna vrijednost 204.872,45 milijuna kuna. 75% ukupnog broja izdanih računa plaćeno je gotovinom, 22% platnom karticom i 3% ostalim načinima pod koje se misli na čekove, transakcijske račune i slično. Prema navedenim postocima moguće je vidjeti kako je gotov novac kao oblik plaćanja i u 2021. godini imao prednost u odnosu na platne kartice. U mjesecu srpnju i kolovozu u 2021. godini prvi puta je premašena vrijednost transakcija koje su plaćene platnim karticama u odnosu na vrijednost fiskaliziranih računa koji su plaćeni gotovinom. Broj izdanih računa u 2021. porastao je za 17% u odnosu na 2020. godinu. Vrijednost prosječne platne transakcije gotovim novcem u 2021. godini iznosila je 44 kune, dok je prosječna vrijednost nacionalne kartične platne transakcije iznosila 204 kune.[62]

Grafikon 4. Omjer fiskaliziranih računa plaćeni karticom i gotovinom

Izvor: Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

[61] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741
[62] Hrvatska narodna banka (2022.), Platne kartice i kartične transakcije 2021., preuzeto s https://www.hnb.hr/documents/20182/4217519/h-pkkt-2021.pdf/3dd1556a-e11a-aae5-5157-d2d321ea8741

Iz grafikona 6. moguće je vidjeti da je jedna četvrtina fiskaliziranih računa plaćen platnom karticom dok gotovinom plaćenom ¾ računa. No, broj fiskalizirnih računa koji su plaćeni gotovinom se smanjuje iz godine u godinu pa je tako u 2019. godini bio 84%, u 2020. 79% dok je u 2021. pao na 78%.

4.2. Primjeri platnih kartica ovisno o banki izdavaču

Na početku ovog poglavlja treba izložiti što su to Visa i MasterCard te objasniti razliku između njih. Visa i MasterCard su internacionalne kompanije koje imaju najrasprostranjenije mreže za elektronska plaćanja na svijetu. Ove tehnološke mreže osiguravaju mogućnost korištenja svojih kartica po čitavom svijetu. Iako većina misli kako između njih ne postoje razlike, oni ih ipak imaju. Razlike se kriju u broju država u kojima su prihvaćene i broju bankomata koje posjeduju te u nagradnom programu to jest pogodnostima koje nude, a koji dodatno varira od države do države.

Slika 3. Logo Visa-e i MasterCard-a

Izvor: Erste card club (b.d.), SMS Info, preuzeto s https://www.erstecardclub.hr/hr/usluge/privatne-kartice/sms-info

Debitne kartice Privredne banke Zagreb su Visa Inspire kartica tekućeg računa te Visa Debit kartice deviznog tekućeg računa i žiro računa u kunama. Visa Inspire karticom tekućeg računa moguća je obročna otplata do 36 rata. Osim obročne otplate, u dogovoru sa bankom, banka može staviti određeni raspoloživi iznos sredstava koji nadmašuje trenutačni saldo na tekućem računu (prešutno prekoračenje).[63]

[63] PBZ (b.d.), PBZ – kartice, preuzeto s https://www.pbz.hr/gradjani/kartice.html

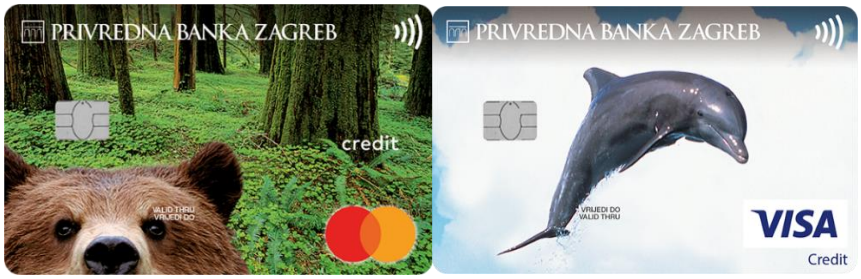
Slika 4. Platne kartice Visa Insipre, Visa žiro račun i Visa debitni račun PBZ banke

Izvor: PBZ (b.d.), PBZ Kartice, preuzeto s https://www.pbz.hr/gradjani/kartice.html

Kreditne kartice u Privrednoj banci Zagreb dijele se na kreditne kartice s odgodom otplate i revolving kreditne kartice te na Visa i MasterCard kartice. Kreditne kartice sa odgodom otplate su MasterCard i Visa Classic kartice. Odgoda plaćanja je beskamatna i u kunama. Limit potrošnje je u iznosu od 1.500,00 do 20.000,00 kuna. Raspoloživi limit potrošnje umanjen je za sve troškove koji su nastali korištenjem kartice u obračunskom razdoblju (jedan mjesec), a podmirenjem obveza on se obnavlja. Svi troškovi koji su knjiženi tijekom tekućeg obračunskog razdoblja, naplaćuju se na dan dospijeća u sljedećem obračunskom razdoblju u 100%-tnom iznosu.

Slika 5. MasterCard i Visa kreditne kartice sa odgodom otplate u PBZ-u

Izvor: PBZ (b.d.), PBZ Kartice, preuzeto s https://www.pbz.hr/gradjani/kartice.html

Revolving kreditne kartice dijelimo na MasterCard Revolving karticu i Visa Classic Revolving karticu. Revolving kredit je kredit s automatskim obnavljanjem koji se koristi putem kartice, a može se odobriti u iznosu od 4.000,00 do 40.000,00 kuna. Korištenjem kartice smanjuje se raspoloživi iznos odobrenog kredita za sve troškove (troškove kupnje i troškove podizanja gotovine), a otplata kredita obnavlja raspoloživi iznos do iznosa odobrenog revolving kredita. Korisnik je dužan platiti minimalni iznos otplate iskorištenog revolving

kredita koji iznosi 5% od iznosa iskorištenog revolving kredita ili minimalno 130,00 kuna u svakom mjesecu. Kamatna stopa je fiksna i godišnja i iznosi 7,20%, a efektivna kamatna stopa iznosi 7,45%. Metoda obračuna kamatne stope je jednostavna linearna metoda.

Slika 6. Revolving Visa i MasterCard kartica PBZ banke

Izvor: PBZ (b.d.), PBZ Kartice, preuzeto s https://www.pbz.hr/gradjani/kartice.html

Prepaid kartica Privredne banke Zagreb je Maestro kartica koja se može koristiti za vlastite potrebe ili kao darovna kartica. Iznos koji se može pokloniti je od 100,00 do 1.000,00 kuna[64].

Slika 7. Prepaid kartica PBZ-a

Izvor: *PBZ (b.d.), PBZ Kartice, preuzeto s https://www.pbz.hr/gradjani/kartice.html*

[64] PBZ (b.d.), Prepaid kartice, preuzeto s https://www.pbz.hr/gradjani/kartice/darovna-kartica.html

PBZ Card Premium Visa čine dvanaest kartica. Namijenjene su različitim grupama korisnika, a dijelimo ih na osobne kartice, poslovne te co-brand kartice koje su nastale u suradnji s partnerima. Ovim karticama moguće je obročno plaćati bez kamata i naknada do 36 rata. Uz Premium Visa osobne kartice moguće je ugovoriti potrošački kredit. Iznos potrošačkog kredita koji se može ugovoriti je od 1.000,00 do 100.000,00 kuna, a rok otplate je od 24 do 6o mjeseci. Otplate se vrše u jednakim mjesečnim anuitetima uz fiksnu kamatnu stopu od 5,98% godišnje i efektivnu kamatnu stopu od 6,68% uz otplatu na 24 mjeseca. Premium Visa kartica ima sveukupno devet, a to su: Premium Visa Gold, Premium Visa Platinum, Premium Visa Infinite, Visa kartica sa srcem, Visa Gold Croatia Airlines kartica, Visa Croatia Airlines revolving kartica, Visa Student, Visa Revolving i PBZ Visa Shopping.[65]

Zagrebačka banka (ZABA) ima dvije Visa debitne kartice. Jedna kartica je Visa debitna kartica kunskog tekućeg računa, a druga je Visa debitna kartica deviznog računa i kunskog žiro računa. Visa debitnom karticom kunskog tekućeg računa moguće je beskontaktno plaćanje te podizanje gotovog novca s bankomata u kunama bez naknade i u eurima s naknadom. Ovom karticom moguća je kupnja na rate bez kamata i naknada. Visa debitna kartica deviznog računa i kunskog žiro računa služi za beskontakno plaćanje i podizanje gotovine. Ova kartica ne pruža mogućnost otplate na rate te se račun odmah tereti za cijeli iznos. Kunski žiro račun tereti se u nacionalnoj valuti, kuni, dok se devizni tereti isključivo u euru.

Slika 8. Visa debitna kartica kunskog tekućeg računa i Visa debitna kartica deviznog računa i kunskog žiro računa Zagrebačke banke

Izvor: Zagrebačka banka (b.d.), Kartice, preuzeto s https://www.zaba.hr/home/placanje/kartice?idR=168&atr409=1&atr410=3&pr1=647&pr2=198

[65] PBZ (b.d.), Kartice po mjeri Vaše osobnosti, preuzeto s https://www.pbzcard-premium.hr/hr/premium-visa-kartice/

Zagrebačka banka u ponudi ima dvije vrste kartica koje nude otplatu troškova odjednom uz odgodu, a to su Standardna MasterCard kreditna kartica i Platinum MasterCard kreditna kartica. Ovim karticama može se obročno plaćati bez kamata i naknada do 36 rata ili se naknadno može podijeliti jednokratna transakcija na rate putem m-zabe odnosno mobilnog bankarstva zatim se još može beskontakno plaćati te podizati novac na bankomatima uz naknadu. Obročna otplata omogućava otplatu bez kamata i naknada. Ako se korisnici odluče na jednokratnu podjelu transakcija na rate moći će svoje transakcije podijeliti na maksimalno tri rate putem internet bankarstava. Podijeliti se mogu transakcije u iznosu od 200,00 do 4.000,00 kuna, a naknadu za tu uslugu platiti će 10,00 kuna po rati.[66]

Slika 9. Standardna MasterCard i Platinum MasterCard kreditna kartica Zagrebačke

Izvor: Zagrebačka banka (b.d.), Kartice, preuzeto s https://www.zaba.hr/home/placanje/kartice?idR=168&atr409=1&atr410=1&pr1=645&pr2=201

Usluga podjele transakcija moguća je još i za Zlatnu MasterCard karticu te MasterCard Student kreditnu karticu. Zlatne MasterCard kartice više se ne izdaju, a postojeći korisnici mogu ih i dalje koristiti. MasterCard Student kreditne kartice mogu koristiti svi studenti, bilo da se radi o redovnim ili izvanrednim, iznos početnog limita je 2.000,00 kuna, a obročna otplata je bez naknada i kamata. Revolving kartica to jest kartica čiji se troškovi otplaćuju mjesečno u Zagrebačkoj banci je go!card MasterCard kartica. Njom se može jednokratno plaćati na rate. Transakcije se mogu podijeli na 2 do 36 rata, a otplate se vrše bez kamata i naknada. Iznos revolving kredita može biti od 2.000,00 do 80.000,00 kuna, ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika, a može se otplaćivati do maksimalno 36 rata. Iznos kamatne stope na revolving kredit je fiksni i iznosi 6,95% dok je iznos efektivne kamatne stope 7,19% godišnje. Kamate na revolving kartici obračunavaju se primjenom dekurzivne metode i proporcionalnog

[66] Zagrebačka banka (b.d.), Kartice, preuzeto s https://www.zaba.hr/home/placanje/kartice?idR=168&atr409=1&atr410=1&pr1=645&pr3=201

kamatnjaka. Mjesečni iznos rate izračunava se tako da se troškovi, tekući i prošli, podijele na ugovoreni broj rata.[67]

Slika 10. go!card MasterCard kartica Zagrebačke banke

Izvor: Zagrebačka banka (b.d.), Kartice, preuzeto s https://www.zaba.hr/home/placanje/kartice?idR=168&atr409=1&atr410=2&pr1=188&pr2=198

Erste banka je banka koja nudi najveći izbor platnih kartica, a osim Visa i MasterCard kartica mogu se ugovoriti i Diners Club kartice. Visa kartice koje se mogu ugovoriti su: Visa Classic, Visa Croatia Airlines, Visa Gold, Visa Platinum, Visa Revolving i Visa Croatia Airlines Revolving. Od navedenih kartica najprihvaćenije su Visa Classic i Visa Revolving, a najprestižnija među njima je Visa Platinum. Charge Visa kartice su Visa Classic, Visa Croatia Airlines, Visa Gold i Visa Platinum. Revolving Visa kartice su Visa Classic, Visa Croatia Airlines, Visa Platinum, Visa Revolving i Visa Croatia Airlines Revolving. Esrte banka ima dvije MasterCard kartice, a one su MasterCard Standard i MasterCard Revolving. MasterCard Standard kartica je charge i revolving kartica, a MasterCard Revolving je revolving kartica. Minimalni iznos Revolving zajma Visa i MasterCard kartica koji mjesečno treba platiti je 4% ili 100,00 kuna ukoliko je minimalni iznos manji od 100,00 kuna. Diners Club charge kartice su: Diners Club Standardna, Diners Club Exclusive, Diners Club Gold, Diners Club HAK, Diners Club Junior Card, Diners Club Plus, Diners Club RateToGo, Diners Club Standardna, Diners Club Studentska kartica i Diners Club Croatia Airlines. Revolving kartice Diners Club-a su: Diners Club Standardna, Diners Club Exclusive, Diners Club Gold, Diners Club HAK,

[67] Zagrebačka banka (b.d.), Kartice, preuzeto s https://www.zaba.hr/home/placanje/kartice?idR=168&atr409=1&atr410=1&pr1=645&pr3=201

Diners Club Revolving, Diners Club Standardna, Diners Club Studentska kartica i Diners Club Croatia Airlines.[68]

Hrvatska poštanska banka u ponudi ima dvije vrste debitnih kartica. Jedna je kartica tekućeg računa dok je druga kartica žiro računa. U oba dva slučaja radi se o Visa karticama.[69]

Slika 11. Kartice tekućeg i žiro računa Hrvatske poštanske banke

Izvor: HPB (b.d.), Debitne kartice, preuzeto s https://www.hpb.hr/hr/debitne-kartice/238

Kreditne kartice Hrvatske poštanske banke su: Mastercard Pošta & HPB kartica, Visa kartica na rate, Kreditna revolving kartica, Mastercard kartica s odgodom plaćanja (charge), Zlatna Mastercard kartica. Redovita godišnja kamatna stopa na iskorišteni dio limita kod svih navedenih kartica, osim kartice Kreditna revolving kartica iznosi 0,00% dok kod nje iznosi 7,07%. Opciju obročne otplate troškova nalazimo kod Mastercard Pošta & HPB kartice, Visa kartice na rate, Kreditne revolving kartice. Cijena upisnine kreće se između 0 i 100 kuna, a cijena mjesečne članarine između 0 i 35 kuna.[70]

[68] Erste bank (b.d.), Odaberite svoju savršenu karticu, preuzeto s Privatne kartice (erstecardclub.hr)
[69] HPB (b.d.), Debitne kartice, preuzeto s https://www.hpb.hr/hr/debitne-kartice/238
[70] HPB (b.d.), Kreditne kartice, preuzeto s https://www.hpb.hr/hr/kreditne-kartice/28

Slika 12. Mastercard Pošta & HPB kartica, Visa kartica na rate, Kreditna revolving kartica, Mastercard kartica s odgodom plaćanja (charge), Zlatna Mastercard kartica

Izvor: HPB (b.d.), Kreditne kartice, preuzeto s https://www.hpb.hr/hr/kreditne-kartice/28

Prepaid kartice dostupne u Hrvatskoj poštanskoj banci su: VISA prepaid kartica s nadoplatom i VISA prepaid kartica za mlade – IDEEEŠ![71]

Slika 13. VISA prepaid kartica s nadoplatom i VISA prepaid kartica za mlade – IDEEEŠ!

Izvor: HPB (b.d.), Prepaid kartice, peuzeto s https://www.hpb.hr/hr/prepaid-kartice/236

4.3. Zloupotreba i prijevare u kartičnom poslovanju

Kartična plaćanja bilježe stalni porast, a samim tim uočen je povećani rast kartičnog kriminala. Može se reći kako je kartični kriminal zapravo *cyber* kriminal. *Cyber* kriminal, poznat još pod

[71] HPB (b.d.), Prepaid kartice, peuzeto s https://www.hpb.hr/hr/prepaid-kartice/236

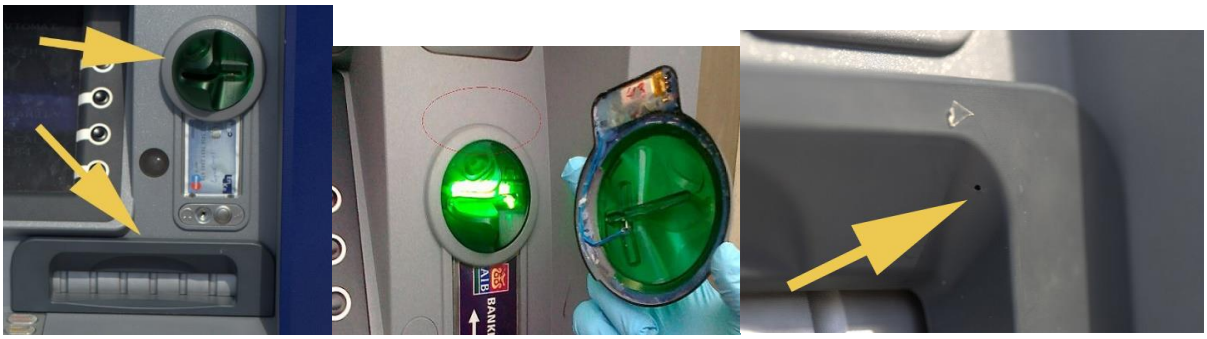
nazivima kibernetički kriminal ili e-kriminal, skup je kaznenih djela odnosno kriminalnih aktivnosti koje uključuju mreže, Internet, računala ili neke druge elektroničke uređaje. Iako su napretkom tehnologije poboljšani načini zaštite kartica od zloporabe, *cyber* kriminalci postaju sve inovativniji i sve ih je teže otkriti zato i sami trebamo poboljšati sigurnost svog elektroničkog novca. Prijevare koje mogu nastati u kartičnom poslovanju povezane su sa: krađom kartica, otuđenjem kartica na bankomatima, *skimming,, phishing* (neovlašteno prikupljanje podataka putem e-mail poruka) i *vishing* (neovlašteno prikupljanje podataka putem telefonskih poziva), *spoofing* (oblik prijevare u obliku krivotvorene web lokacije), promatranjem bankomata i upotrebom kartične petlje (bankomat pomoću gumice zadrži karticu koju kriminalci kasnije uspiju izvaditi). Osnovna i glavna mjera opreza je da svoju karticu koristimo samo mi i da je nikome ne dajemo, PIN bi se trebao naučiti napamet i također se ne bi trebao nikome davati ili ga imati upisanog na mobitelu, kompjuteru ili na papiru koji je zalijepljen na karticu. Prilikom korištenja EFTPOS uređaja potrebno je rukom zakloniti tipkovnicu prilikom unosa PIN-a, a isto vrijedi i za bankomate. Ukoliko smo se odlučili na podizanje novca s bankomata, a oko nas se mota osoba koja nam izgleda sumnjivo bolje je izbjeći korištenje tog bankomata, te osobu prijaviti banci u čijem je vlasništvu bankomat ili policiji. Oprezan isto tako treba biti prilikom kupnje preko interneta zato treba kupovati samo preko provjerenih internetskih stranica, a plaćanja odvijati prepaid karticom.

4.3.1. Pregled kriminalnih tehnika

Skimming je oblik nedozvoljenog prikupljanja podataka s kartice za vrijeme korištenja kartice na bankomatima ili EFTPOS uređajima. Funkcionira po principu presnimavanja podataka s magnetske trake kartice. U bankomat se ugradi lažni čitač koji kopira podatke s magnetske trake kartice korisnika i mini kamera koja snima utipkavanje PIN-a. Kopirani se podaci prenose na novu, krivotvorenu karticu koja se zatim koristi za podizanje novac na bankomatu ili za plaćanje preko interneta i slično. Kako bi se zaštitili, prilikom utipkavanja PIN-a potrebno je zakloniti rukom tipkovnicu, a prilikom plaćanja na EFTPOS uređajima kupac bi trebao nadgledati provlačenje kartice ili umetanje kartice u čitač čipa.[72]

[72] Jelenski, M., Šuperina, M., Budiša, J., (2013.), Kriminalitet platnim karticama (krađa identiteta, krivotvorenje i zlouporaba platne kartice) preuzeto s https://hrcak.srce.hr/file/177889

Slika 14. Komplet skimmera

Izvor: Svakodnevnica blog (2011.), Primer skimming uređaja na NCR bankomatima, preuzeto s https://www.svakodnevica.info/primer-skimming-uredaja-na-ncr-bankomatima/

Phishing je vrsta socijalnog inženjeringa koja se odnosi na prijevare. Ovakva vrsta prijevare odvija se putem elektroničke pošte. Putem elektroničke pošte dobije se poruka koja vodi na internet stranicu koja je „zaražena“, ta „zaražena“ internet stranica veoma nalikuje na original, a to može biti internet stranica banke te je moguće pomisliti kako banka traži osobne podatke korisnika. Kako je banka pouzdani izvor korisnik bez razmišljanja da svoje osobne podatkne pouzdanom izvoru koji ih kasnije koristi u kriminalnu svrhu.[73]

Vishing[74] je oblik prijevare koji se vrše putem telefonskih poziva mobilnih uređaja ili kućnih telefona dok je *smishing*[75] oblik prijevare koji se vrši putem tekstualnih poruka. U *vishing*-u prevaranti uvjere žrtvu preko telefonskog poziva kako im treba dati svoje podatke, a u *smihing*-u preko tekstualne poruke. U oba dva slučaja prevarant uvjeri žrtvu kako je dobra i korisna stvar što će pružiti svoje osobne podatke.

Spoofing je vrsta prijevare u kojoj kriminalci kreiraju lažnu e-mail adresu ili adresu web lokacije ili tekstualnu poruku ili telefonski broj kako bi uvjerili korisnika da daje podatke u sigurne ruke to jest pouzdanom izvoru. Funkcionira na način da se zamjeni jedno slovo ili broj prilikom koje korisnik na prvu ne uoči razliku te da svoje podatke poput e-mail adrese ili drugih osobnih podataka nepouzdanom izvor. Na primjer u elektroničkoj pošti moguće je vidjeti novu poruku

[73] CERT.hr (b.d.), PHISHING, preuzeto 18. rujna 2022. s https://www.cert.hr/phishing /
[74] Terranova security, (b.d.), WHAT IS VISHING?, preuzeto 18. rujna 2022. s https://terranovasecurity.com/what-is-vishing/
[75] Terranova security, (b.d.), WHAT IS SMISHING?, preuzeto 18. rujna 2022. s https://terranovasecurity.com/what-is-smishing/

od *google*-a, a umjesto *google* zapravo poruku šalje *gooogle*. Kada se otvori poruka pošiljatelj traži osobne podatke koje mu se pritom daju misleći kako se radi o pouzdanom izvoru.[76]

Kartična petlja je jednostavna i učinkovita metoda kartične prijevare. Na bankomatu, u utor gdje se nalazi čitač kartice umetne se uređaj, a umjesto kojeg može poslužiti i obična gumica ili plastična vrpca sa ciljem kako bi se zadržala kartica koja se umetnula u bankomat. Moguće je reći kako je kartica „zapela" u bankomatu jer ju čitač ne može uvući i obraditi, a s druge strane ne može ni izaći iz bankomata kako bi se vratila vlasniku. Nakon što se osoba udalji od bankomata ostavljajući karticu u njemu, prevaranti uklone petlju i izvade karticu.[77]

Osim ovih kompleksniji vrsta prijevara, u kartičnom poslovanju moguće je pronaći i neke osnovne vrste prijevara poput promatranja. Promatranje je najjednostavnija vrsta kartične prijevare prilikom koje vrlo jednostavno kriminalci mogu doći do PIN-a. još jedna vrsta jednostavne prijevare je snimanje s mobitelom. U ovom slučaj kriminal može stajati blizu bankomata i glumiti da razgovara na mobitel, a zapravo sa kamerom snima utipkavanje PIN-a.

4.3.2. Zaštitne tehnike protiv krađe kartica

Tehnike kojima se izrađuju platne kartice su ravni tisak i sitotisak. Ravni tisak služi za izradu podloge platne kartice. Svaka kreditna kartica na poleđini ima magnetsku traku koja služi za pohranjivanje podataka izmjenom magnetizma sitnih magnetskih čestica na bazi željeza na traci magnetskog materijala na kartici. Magnetska traka nositelj je informacija za optičke čitače kojima se čitaju informacije koje su sadržane u kodiranom obliku. Ova traka crne je boje, a nalazi se na poleđini kartice.[78]

Slika 15. Magnetska traka

[76] Folger, J., (2022.), What Is Spoofing?, preuzeto 18. rujna 2022. https://www.investopedia.com/terms/s/spoofing.asp

[77] Jelenski, M., Šuperina, M., Budiša, J., (2013.), Kriminalitet platnim karticama (krađa identiteta, krivotvorenje i zlouporaba platne kartice) https://hrcak.srce.hr/file/177889

[78] Jelenski, M., Šuperina, M., Budiša, J., (2013.), Kriminalitet platnim karticama (krađa identiteta, krivotvorenje i zlouporaba platne kartice), preuzeto s https://hrcak.srce.hr/file/177889

Izvor: PBZ (2015.), Upute za rad prodajnih mjesta, preuzeto s https://www.pbzcard.hr/media/1332/upute-za-rad-prodajnih-mjesta.pdf

Osim magnetske kodirane trake imaju građeni hologram. Hologram je trodimenzionalna slika koja se sastoji od dvije laserske zrake ili nekog drugog koherentnog svjetlosnog izvora unutar holografskog materijala. Tiskani identifikacijski broj izdavatelja kartica (BIN) otisnut na karticu identificira instituciju koja izdaje karticu i omogućuje pravilno preusmjeravanje transakcija. Embosiranje je način upisa na karticu kojim se izdignu slova iznad površine kartice. Takva izdignuta slova dobivaju se fizičkim udarcem pozitivnog i negativnog dijela slova s gornje i donje strane kartice. Utiskivanje infill ili indent zapisa dobije se utiskivanjem profila slova s gornje ili s donje strane kartice preko infill folije. Na poleđini kartice na potpisnom panelu nalazi se broj koji se naziva Verifikacija vrijednosti kartice (CVV). Radi se o troznamenkastom broju koji služi za dodatnu provjeru autentičnosti kartica. Sve kartice imaju svoje osobne identifikacijske brojeve (PIN). To je broj koji je četveroznamenkast i koji je tajni, a služi za provedbu transakcije.[79]

Kako su platne kartice zaštićene PIN-om njihova je sigurnost u slučaju krađe ili gubitka velika. Kako bi se korisnik dodatno zaštitio od neželjenih kartičnih prijevara bitno je da svoju karticu nikome ne posuđuje. Pogotovo je važno da se ne iznosi svoj PIN ili da ga se ima zalijepljenog ili napisanog na kartici ili novčaniku, a također je bitno da prilikom unosa PIN-a bilo na bankomatu ili mjestu za plaćanje poput dućana rukom zakloni PIN.

Slika 16. Skrivanje PIN-a prilikom unosa

[79] Jelenski, M., Šuperina, M., Budiša, J., (2013.), Kriminalitet platnim karticama (krađa identiteta, krivotvorenje i zlouporaba platne kartice), preuzeto s https://hrcak.srce.hr/file/177889

Izvor: Poslovni.hr (2017.), Pri korištenju bankomata, pripazite na ove sumnjive stvari, preuzeto s https://www.poslovni.hr/hrvatska/pri-koristenju-bankomata-pripazite-na-ove-sumnjive-stvari-331054

Kod gubitka kartice, karticu je moguće blokirati isti tren kada se primijeti njezin nestanak. Jednim pozivom banke i sredstva na kartici biti će blokirana i nitko neće moći neovlašteno podizati novce sa ukradene ili izgubljene kartice ili ju koristiti za plaćanja proizvoda i usluga. S obzirom da se svaka transakcija prati i da im je lako ući u trag, kartice pomažu u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

5. ZAKLJUČAK

Cilj rada bio je analizirati kartično poslovanje u Republici Hrvatskoj. Analizirajući kartično poslovanje u Republici Hrvatskoj moguće je uočiti kako je ono raslo od 2017. do 2020. godine, a u 2020. godini moguće je uočiti smanjenje ukupnog broja transakcija prihvata kao i ukupnog broja međunarodnih transakcija, a razlog tome je pandemija bolesti COVID-19 uzrokovana korona virusom. Kako se situacija sa pandemijom smirila, u 2021. godini vidi se ponovni rast u kartičnom poslovanju koji je imao rekordne iznose. Podjela platnih kartica je mnogo, a najbitnija podjela je po vrsti kartice. Po vrsti platne kartice dijelimo na debitne, kreditne, prepaid, a te vrste kartica razlikuju se po načinu plaćanja troškova i njihovom dospijeću. Svaka banka ima svoju vrstu kartica, a prva razlika je između tehnoloških mreža odnosno Visa-e i MasterCarda-a, zatim ih razlikujemo prema vrsti (debitna, kreditna, itd.), pa prema pogodnostima i različitim iznosima članarina i na kraju po samom fizičkom izgledu. Važno je platnu karticu čuvati kako ne bi došlo do mogućih prijevara sa kojima se svakodnevno suočavamo. Prijevare sa kojima se suočavamo u kartičnom poslovanje su: skimming, phising, vishing, spoofing, upotreba kartične petlje i nedozvoljeno promatranje bankomata. Svaka od navedenih prijevara izvodi se na svoj način koji je nedozvoljeni i od kojih se treba zaštiti. Postoji više vrsta načina kako se zaštiti od samih prijevara. Na neke od njih su mislili i izdavači platnih kartica, pa tako na samoj kartici moguće je uočiti nekoliko zaštitnih tehnika koje su se koristile prilikom izrade same kartice. Zaštitne tehnike služe kako bi se teže krivotvorile kartice, a neke od njih su: magnetska traka, hologram, verifikacija vrijednosti kartice, embosiranje, tehnike izrade kartica i još mnoge druge. Osim izdavača na sigurnost svog digitalnog novca i same platne kartice treba paziti i njezin vlasnik. Zato je važno ne posuđivati karticu i javno iznositi njezin PIN također prilikom same upotrebe kartice, bilo na bankomatu ili nekom prodajnom mjestu, važno je sakriti unos PIN-a, a prije samog unosa važno je i osvrnuti se oko sebe kako bi uočili sumnjive osobe. Na samom kraju, moguće je zaključiti kako kartice kao i svi ostali načini plaćanja imaju svoje prednosti i nedostatke, no moguće je primijetiti kako kartična plaćanja idu u korak sa digitalizacijom i kako se postotak plaćanja karticama svake godine povećava.

LITERATURA

1. CERT.hr (b.d.), PHISHING, preuzeto 18. rujna 2022. s https://www.cert.hr/phishing/

2. Erste bank (b.d.), Erste kartice, preuzeto 01.rujna 2022. s

https://www.erstebank.hr/hr/gradjanstvo/racuni-i-kartice/kartice

3. Erste bank (b.d.), Priča o nastanku kartice, preuzeto 01. rujna.2022. s
https://www.erstebank.hr/hr/gradjanstvo/racuni-i-kartice/kartice/o-bankovnim-karticama

4. European Central Bank, (2019.), Card payments in Europe – current landscape and future prospects, preuzeto 24. kolovoza 2022. s

https://www.ecb.europa.eu/pub/pubbydate/2019/html/ecb.cardpaymentsineu_currentlandscapeandfutureprospects201904~30d4de2fc4.en.html

5. EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA, (b.d.), O Europskoj središnjoj banci, preuzeto 25. kolovoza 2022. s

https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.hr.html

6. Filipović, I., Anđelinović, M. i Filipović, M. (2017), Platni promet

7. FINA (b.d.), Nacionalni klirinški sustav, preuzeto 31.kolovoza, 2022. s
https://www.fina.hr/nks

8. Folger, J., (2022.), What Is Spoofing?, preuzeto 18. rujna 2022. s

https://www.investopedia.com/terms/s/spoofing.asp

9. Hrvatska poštanska banka, (b.d.), HPB kartice, preuzeto 23. kolovoza s https://www.hpb.hr/hr/kartice/14

10. Škorić, Y. K., (2021.), Kreditne kartice – sve što trebate znati, preuzeto 17. kolovoza 2022. s https://www.progreso.hr/blog/kreditne-kartice/

11. Jelenski, M., Šuperina, M., Budiša, J., (2013.), Kriminalitet platnim karticama (krađa identiteta, krivotvorenje i zlouporaba platne kartice), preuzeto s https://hrcak.srce.hr/file/177889

12. Leko, V., Stojanović, A., (2018.), Financijske institucije i tržišta.

13. Leko, V. (1998.), Rječnik bankarstva, Masmedia, Zagreb

14. Miljak, T., Fechner, M. I., (2013.) Suvremene opasnosti za poduzetnika: Prevare u bankarskom kartičnom poslovanju i neovlašteno povlačenje sredstava, Učenje za poduzetništvo, preuzeto s https://hrcak.srce.hr/file/192679

15. Miskhin, F.S., Eakins, S.G. (2005.), Financijska tržišta i institucije, MATE

16. Mr. sc. Ivana Šućur, (2007.), Tržište kartičnih proizvoda u Republici Hrvatskoj, preuzeto s https://hrcak.srce.hr/file/33639

17. Orsag, S. (2015) Poslovne financije, Avantis, HUFA

18. Privredna banka Zagreb, (b.d.), PBZ kartice, preuzeto 27.08.2022. s

https://www.pbz.hr/gradjani/kartice.html

19. Hrvatska narodna banka, (2019.) Platne kartice, na dan 14.08.2022., preuzeto 2022.

https://www.hnb.hr/-/platne-kartice

20. Hrvatska narodna banka, (2018.), Platne kartice i kartične transakcije, preuzeto s

https://www.hnb.hr/documents/20182/2504205/h-pkkt_2017.pdf/1fb88d57-d0d8-41c8-b3b7-2bf9df5a29b9

21. Hrvatska narodna banka, (2019.), Platne kartice i kartične transakcije, preuzeto s

https://www.hnb.hr/documents/20182/2838636/h-pkkt-2018.pdf/efe7f1fc-ef8f-a936-eab9-337e1ad82c9a

22. Hrvatska narodna banka, (2020.), Platne kartice i kartične transakcije, preuzeto s

https://www.hnb.hr/documents/20182/3337061/h-pkkt-2019.pdf/2b89a97c-2d9b-7780-a8aa-0a44fadb9e82

23. Platne kartice i kartične transakcije, (2021.), preuzeto s

https://www.hnb.hr/documents/20182/3963287/h-pkkt-2020.pdf/579fbf91-1b77-6bca-89e9-ac648d3734c5

24. Hrvatska narodna banka, (2020.), Platni promet, preuzeto s
https://classroom.google.com/c/Mzk4MzQyNDc0MTUy/m/NDA1MzMyMDgzNTIx/details

25. Saunders, A., Cornett, M.M., (2006.), Financijska tržišta i institucije, Masmedia

26. Terranova security, (b.d.), WHAT IS VISHING?, preuzeto 18. rujna 2022. s https://terranovasecurity.com/what-is-vishing/

27. Terranova security, (b.d.), WHAT IS SMISHING?, preuzeto 18. rujna 2022. s https://terranovasecurity.com/what-is-smishing/

28. Hrvatska narodna banka, (2019.), Vrste kredita, preuzeto 15.kolovoza 2022. s https://www.hnb.hr/-/vrste-kredita

POPIS TABLICA

Tablica 1. Važni događaji u razvoju kartičnog poslovanja 14
Tablica 2. Broj platnih kartica izdanih u RH prema vrsti kartice na dan 31. prosinca 2021. .. 19
Tablica 3. Prosječan mjesečni broj platnih kartica prema statusu u 2021. godini 20
Tablica 4. Broj platnih kartica prema statusu u 2021. godini 20
Tablica 5. Broj deaktiviranih platnih kartica prema vrsti kartice u 2021. godini 21
Tablica 6. Broj kontaktnih i beskontaktnih platnih kartica izdanih u RH prema vrsti kartica na dan 31. prosinac 2021. godini 22
Tablica 7. Imatelji platnih kartica (potrošači) prema broju izdavatelja na dan 31. prosinac 2021. 23
Tablica 8. Imatelji platnih kartica (potrošači) prema broju platnih kartica na dan 31. prosinac 2021. 24
Tablica 9. Imatelji platnih kartica (nepotrošači) prema broju platnih kartica na dan 31. prosinac 2021 24
Tablica 10. Usporedba broja i vrijednosti nacionalnih kartičnih platnih transakcija kroz 2019., 2020. i 2021. godinu 25
Tablica 11. Broj i vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija po vrsti platne 26
Tablica 12. Broj i vrijednost nacionalne kartične platne transakcije prema prihvatnim uređajima u 2021. 27
Tablica 13. Broj nacionalnih kartičnih platnih transakcija po vrsti platne kartice u kunama. . 28
Tablica 14. Vrijednost nacionalnih kartičnih platnih transakcija po vrsti platne kartice 29
Tablica 15. Usporedba broja, vrijednosti i prosječne vrijednosti međunarodnih kartičnih platnih transakcija u 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godini 30
Tablica 16. Broj i vrijednost međunarodnih kartičnih platnih transakcija karticama prema potrošačima i nepotrošačima u 2021. godini 30
Tablica 17. Usporedba ukupnog broj transakcija prihvata u 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godini 31
Tablica 18. Prosječna vrijednost transakcije prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja prema prihvatnim uređajima u 2021. godini 32
Tablica 19. Ukupan broj i vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja za kupnju robe i usluga prema prihvatnim uređajima u 2021. godini 33

Tablica 20. Ukupan broj i vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama izdanima u RH za podizanje gotovog novca u 2021. godini 34
Tablica 21. Ukupan broj i vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama izdanima u RH za polaganje gotovog novca u 2021. godini 35
Tablica 22. Broj i vrijednost transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama inozemnih izdavatelja prema prihvatnom uređaju u 2021. godini 36

POPIS SLIKA

Slika 1. Platne kartice 14
Slika 2. Nacionalne kartične platne transakcije po stanovniku u 2021. 26
Slika 3. Logo Visa-e i MasterCard-a 38
Slika 4. Platne kartice Visa Insipre, Visa žiro račun i Visa debitni račun PBZ banke 39
Slika 5. MasterCard i Visa kreditne kartice sa odgodom otplate u PBZ-u 39
Slika 6. Revolving Visa i MasterCard kartica PBZ banke 40
Slika 7. Prepaid kartica PBZ-a 40
Slika 8. Visa debitna kartica kunskog tekućeg računa i Visa debitna kartica deviznog računa i kunskog žiro računa Zagrebačke banke 41
Slika 9. Standardna MasterCard i Platinum MasterCard kreditna kartica Zagrebačke 42
Slika 10. go!card MasterCard kartica Zagrebačke banke 43
Slika 11. Kartice tekućeg i žiro računa Hrvatske poštanske banke 44
Slika 12. Mastercard Pošta & HPB kartica, Visa kartica na rate, Kreditna revolving kartica, Mastercard kartica s odgodom plaćanja (charge), Zlatna Mastercard kartica 45
Slika 13. VISA prepaid kartica s nadoplatom i VISA prepaid kartica za mlade – IDEEEŠ! 45
Slika 14. Komplet skimmera 47
Slika 15. Magnetska traka 48
Slika 16. Skrivanje PIN-a prilikom unosa 49

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Udio vrsta platnih kartica u novoizdanim platnim karticama 2021. godini..... 21
Grafikon 2. Udio vrsta platnih kartica u deaktiviranim platnim karticama u 2021. godini 22
Grafikon 3. Ukupni broj transakcija prihvata platnih transakcija izvršenih platnim karticama hrvatskih izdavatelja prema prihvatnim uređajima u 2021. godini 32
Grafikon 4. Omjer fiskaliziranih računa plaćeni karticom i gotovinom 37

ŽIVOTOPIS

Stela Mihaljević rođena je 1997. godine u Zagrebu. Završila je X. gimnaziju „Ivan Supek“ 2016. godine u Zagrebu. Ekonomski fakultet u Zagrebu upisala je 2019. godine, a u trenutku pisanja ovog rada bila je na trećoj godini Preddiplomskog stručnog studija „Poslovna ekonomija“, na smjeru računovodstvo i financije. Smjer računovodstvo i financije odabrala je kako bi dobila potrebno ekonomsko znanje čiji je fokus na kvaliteti poslovanja i donošenju poslovnih odluka te na financijskom sustav. Tijekom studiranja stekla je znanje iz navedenih područja, a smatra kako će joj navedeno stečeno znanje pomoći pri daljnjem školovanju i budućem zapošljavanju. Za vrijeme studija radi kao student u tvrtki poznate marke nakita. Govori engleski jezik koji je usavršila u Školi za strane jezike „Sova“. Neudana je i nema djece.